

Väsänen Kati Pauliina

Koirat koulussa – Diskurssianalyysi Opetushallituksen ohjeistuksesta koira-avusteiselle toiminnalle oppilaitoksissa

Pro gradu -tutkielma
KASVATUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA
Luokanopettajakoulutus
2022

Oulun yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Koirat koulussa – Diskurssianalyysi Opetushallituksen ohjeistuksesta koira-avusteiselle toiminnalle oppilaitoksissa (Kati Väisänen)
Pro gradu -tutkielma, 58 sivua
Kesäkuu 2022

Eläinavusteisella työskentelyllä tarkoitetaan eläinten kanssa suoritettavaa toimintaa. Sen päämäärä on laaja henkilökohtaisen hyvinvoinnin parantamisesta vuorovaikutustaitojen kehittämiseen. Se jaetaan neljään eri osa-alueeseen, jotka ovat eläinavusteinen toiminta, terapia, pedagogiikka ja valmennus. Tutkimukseni keskittyy koira-avusteiseen pedagogiikkaan. Sillä tarkoitetaan suunniteltua, tavoitteellista ja ammattimaista opetusta. Sen on osoitettu vaikuttavan positiivisesti oppilaiden oppimismahdollisuuksiin, kokonaisvaltaiseen käyttäytymiseen ja sosiaalisiin taitoihin. Koira-avusteisen pedagogiikan avulla pystytään vähentämään ahdistuneisuutta sekä lisäävän haluttua käyttäytymistä, itsetuntoa ja innokkuutta. Sen avulla voidaan harjoitella empatiakykyä, vastuunottoa ja kunnioitusta muita kohtaan.

Tutkimuksessa aineistona käytän Opetushallituksen laatimaa ohjeistusta koira-avusteisesta toiminnasta oppilaitoksille. Se on tehty yhteistyössä Allergia-, Iho- ja Astmaliitto ry:n, Koirat kuntoutus- ja kasvatustyössä ry:n, Suomen Kennelliitto ry:n sekä koulutuksen järjestäjän edustajan kanssa. Tavoitteena oli selvittää, millaisia diskursseja aineistossa muodostuu ja millaisia subjektipositioita aineistossa tuotetaan opettajan, oppilaan ja koiran näkökulmista. Aineistosta tunnistin neljä diskurssia, jotka ovat *arvo-*, *terveys ja hyvinvointi* -, *turvallisuus*- sekä *soveltuvuusdiskurssi*. Subjektipositioita löytyi useita. Opettajasta tuotettiin kolme subjektipositiota, jotka ovat ”tiedonvälittäjä”, ”vastuunkantaja” ja ”selvittelijä”. Oppilaasta tuotetut subjektipositiot ovat ”ei terve”, ”kohde” ja ”iloinen lapsi”. Koirasta tuotettiin viisi subjektipositiota, jotka ovat: ”haittaesine”, ”soveltuvaesine”, ”hyvinvoiva”, ”ammattilainen” ja ”ilon tuoja”.

Diskurssianalyysitulokset viittaavat Opetushallituksen ohjeistuksessa huomion kiinnittyvän oppijoiden oikeuteen oppia. Koiran käyttöä pidetään toissijaisena opetusmetodina, jota opettaja hyödyntää. Koirasta puhutaan opettajan pedagogisena työvälineenä ja esineenä, jonka soveltuvuutta testataan. Siitä puhutaan myös ilon ja läheisyyden tuojana. Lisätutkimusta olisi hyvä tehdä koiran näkökulmasta. Esimerkiksi siitä, miten oppilaat vaikuttavat koiraan ja sen hyvinvointiin.

Avainsanat: eläinavusteinen työskentely, koira-avusteinen työskentely, koira-avusteinen pedagogiikka, diskurssianalyysi, kriittinen diskurssianalyysi, subjektipositio

Sisältö

1	Johdanto	4
2	Eläinavusteinen työskentely	6
2.1	Koira-avusteinen työskentely	7
2.2	Koira-avusteinen pedagogiikka	10
3	Diskurssit ja diskurssianalyysi	14
3.1	Diskurssi.....	14
3.1.1	<i>Valtasuhteet</i>	16
3.1.2	<i>Hegemonia</i>	17
3.2	Diskurssianalyysi.....	19
3.2.1	<i>Konteksti</i>	21
3.2.2	<i>Genre</i>	22
3.3	Kriittinen diskurssianalyysi.....	23
4	Tutkimuksen toteutus	25
4.1	Aineiston keruu	25
4.2	Aineiston analyysi	27
5	Tulokset	29
5.1	Ohjeistuksen kuva.....	29
5.2	Aineistosta löytyneet diskurssit.....	30
5.2.1	<i>Arvodiskurssi</i>	30
5.2.2	<i>Terveys ja hyvinvointi -diskurssi</i>	33
5.2.3	<i>Turvallisuuskurssi</i>	35
5.2.4	<i>Soveltuvuusdiskurssi</i>	37
5.3	Aineistossa esiintyvät subjektipositiot	38
5.3.1	<i>Opettajasta tuotetut subjektipositiot</i>	39
5.3.2	<i>Oppilaasta tuotetut subjektipositiot</i>	40
5.3.3	<i>Koirasta tuotetut subjektipositiot</i>	40
5.4	Mistä aineistossa ei puhuta?.....	41
5.5	Tulosten yhteenveto	42
6	Pohdinta ja johtopäätökset	44
6.1	Luotettavuus ja eettisyys	49
6.2	Jatkokehitysideoita	52
	Lähteet	54

Johdanto

Eläimiä on monien vuosien ajan hyödynnetty työskentelyssä (Latvala-Sillman & Anundi, 2018). Esimerkiksi erilaisissa laitoksissa, vankiloissa ja mielisairaaloissa eläimistä on ollut hyötyä. Työskentelyssä hyödyntämisen lisäksi eläimet ovat mahdollistaneen erilaisia virikkeitä laitoksissa asuville. Nykyisin eläinavusteista työskentelyä on tutkittu enemmän ja eläinavusteisesta työskentelystä on tullut ammattimaisempaa, tavoitteellisempaa ja suunnitelmallisempaa. (Latvala-Sillman & Anundi, 2018.) Työssä voidaan hyödyntää koiria, kissoja, laamoja, alpakoja, rottia, pupuja, marsuja, minipossuja, lintuja ja hevosia osana tiimiä (Latvala-Sillman & Anundi, 2018, Sandt, 2020).

Eläinavusteinen työskentely on yläkäsite, joka jakautuu eri osa-alueisiin (Kerulo, Kargas, Mills, Law, VanFleet, Faa-Thompson & Winkle, 2020). Ne toimivat oman ryhmän teoreettisen taustan ja viitekehystä käsin. Eläinavusteinen toiminta on vapaaehtois pohjalta tapahtuvaa harrastamista, joka ei ole niin tavoitteellista kuin eläinavusteinen pedagogiikka tai terapia. Eläinavusteinen pedagogiikka ja terapia taas ovat suunniteltuja, tavoitteellisia ja ammattimaisia toimintatapoja, joissa hyödynnetään eläimiä. (Animal Assisted Intervention, 2020, American Veterinarian Medical Foundation, 2020, Ikäheimo, 2014, Kirnan, Shah & Lauletti, 2018, Latvala-Sillman & Anundi, 2018.)

Pro gradu -tutkielmani tarkoituksena on tutkia koira-avusteista pedagogiikkaa, mitä se tarkoittaa ja miten siitä puhutaan opettajan, oppilaan ja koiran näkökulmasta sekä millaisia subjektipositioita näkökulmista tuotetaan. Tutkimuksen tavoitteena on tuoda esille kyseiset näkökulmat koira-avusteiseen pedagogiikkaan liittyen sekä tarkastella miten puhetapa muuttuu eri näkökulmista puhuttaessa. Tutkimus toteutetaan diskurssianalyysin keinoin eli tutkin tekstejä ja niissä esiintyviä merkityksiä sekä subjektipositioita opettajan, oppilaan ja koiran näkökulmista.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Mitä on koira-avusteinen pedagogiikka?
2. Miten koira-avusteisesta pedagogiikasta puhutaan opettajan, oppilaan ja koiran näkökulmista ja millaisia subjektipositioita näistä tuotetaan?

Tutkin koira-avusteista pedagogiikka oman mielenkiinnon vuoksi. Minulla on kaksi ihanaa Isosveitsinpaimenkoiraa kuusivuotias Penni ja kolmevuotias Punta. Koirat ovat minulle hyvin tärkeitä, minkä vuoksi haluaisin tulevaisuudessa pystyä hyödyntämään koiria työparina opetuksessa. Tutkimuksen tarkoituksena on pystyä perustelemaan, miksi käyttäisin koiria työparina opetuksessa.

Tutkimukseni ensimmäinen pääluke kuvaa, mitä on eläinavusteinen työskentely, koira-avusteinen työskentely ja koira-avusteinen pedagogiikka. Käsittelen myös koira-avusteisen pedagogiikan hyötyjä ja tavoitteita opetuksen suhteen seuraavassa kappaleessa. Toisessa pääluvussa tarkoitukseni on avata, mitä tarkoittaa diskurssi, diskurssianalyysi ja kriittinen diskurssianalyysi. Analyysiosiossa tutkin millaisia diskursseja Opetushallituksen ohjeistus ”Koira koulussa – koira-avusteisen toiminnan ohjeistus oppilaitoksille” (OPH, julkaisuaika tuntematon a) tuottaa sekä millaisia subjektipositioita ohjeistuksessa ja sen liitteissä esiintyy ja miten niitä tuotetaan. Viimeisessä pääluvussa pohdin analyysin tuloksien ja teorian välisiä yhteyksiä sekä vertailen tuloksia aikaisempien tutkimuksien havaintoihin.

Eläinavusteinen työskentely

Eläinavusteinen Santaniello, Dicé, Carratú, Amato, Fioretti & Menna, 2020). Eläinavusteista työskentelyä on tutkittu hieman ulkomailla ja Suomessa (Hautamäki, Ramadan & Vilhunen, 2021). Metodologisella tasolla tietyt tutkimuksissa ilmenneet ominaisuudet vaikuttavat päällekkäisiltä eikä eläinavusteisessa työskentelyssä käytetyille toiminnoille ollut yksiselitteistä vastaavuutta tai käytäntöjä (Santaniello, ym., 2020). Tutkimusta on tehty suurimmaksi osaksi ihmiskeskeisestä näkökulmasta (Carlyle & Graham, 2021, Hautamäki, ym., 2021, Ikäheimo, 2014). Esimerkiksi tutkimukset ovat osoittaneet eläinten ja ihmisten keskeisellä kanssakäymisellä olevan fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia vaikutuksia (Hautamäki, ym., 2021, Latvala-Sillman & Anundi, 2018). Tutkimusten pohjalta on todettu ihmisten tuntevan olonsa turvallisemmaksi ja hyvätuulisemmaksi eläimen läsnäolon myötä. Eläimet vaikuttavat positiivisesti ihmiseen ja vastavuoroisesti ihmiset vaikuttavat myös eläimeen. (Ikäheimo, 2014.)

Kendra Coulter (2016) määrittelee eläintyön eläinten kanssa työskentelyksi tai eläinten hyväksi työskentelyksi. Hän jakaa eläintyön kolmeen eri luokkaan: se voi olla työtä, jota tehdään eläinten kanssa, eläimille tai eläimet tekevät sitä itse. Eläimet työskentelevät ihmisille monin eri tavoin ja ihmiset hyötyvät tästä työstä keräämällä materiaalia sekä saamalla sosiaalista ja/tai henkilökohtaista hyötyä siitä työstä. (Coulter, 2016.)

Eläinavusteiselle työskentelylle on hyväksytysti useiden eri järjestöjen kautta määritelty termit seuraavanlaisesti (IAHAIO, 2019). Animal Assisted Intervention (AAI) eli eläinavusteinen työskentely, jaetaan kolmeen eri ryhmään: Animal Assisted Activities (AAA) eli eläinavusteinen toiminta, Animal Assisted Education (AAE) eli eläinavusteinen pedagogiikka ja Animal Assisted Therapy (AAT) eli eläinavusteinen terapia. (Animal Assisted Intervention, 2020, American Veterinarian Medical Foundation, 2020, IAHAIO, 2019, Ikäheimo, 2014, Kirnan, ym., 2018, Latvala-Sillman & Anundi, 2018) Association of Human-Animal Interaction Organizations (IAHAIO) määrittelee eläinavusteiseen intervention kuuluvan myös Animal Assisted Coaching (AAC) eli eläinavusteinen valmennus. (Carlyle & Graham, 2021, IAHAIO, 2019, Mignot, Leboucher, Servais & de Luca, 2021.)

Eläinavusteinen toiminta on yleensä vapaaehtois pohjalta tapahtuvaa virkistys, koulutus tai kuntoutustoimintaa (IAHAIO, 2019). Eläinavusteinen pedagogiikka, terapia ja valmennus ovat päämäärätietoista toimintaa, jolla pyritään sosiaalisten, emotionaalisten ja kognitiivisten

taitojen parantamiseen yksilö tai yhteisötasolla. Ne vaativat ammattitaitoisen ja koulutetun ohjaajan, joka toimii koulutuksen sekä terveyden ja hyvinvoinnin kentillä. (Animal Assisted Intervention, 2020, American Veterinarian Medical Foundation, 2020, IAHAIO, 2019, Ikäheimo, 2014, Kirnan, ym., 2018, Latvala-Sillman & Anundi, 2018) Eläinavusteisesta pedagogiikasta voidaan käyttää myös termiä eläinavusteinen (erityis)pedagogiikka (Animal Assisted Intervention, 2020, American Veterinarian Medical Foundation, 2020, Ikäheimo, 2014, Kirnan ym., 2018, Latvala-Sillman & Anundi, 2018).

Hautamäki (2021) määrittelee eläinavusteisen työskentelyn toiminnaksi, jota suoritetaan eläinten kanssa. Sen päämääränä on hyvinvoinnin, fyysisen ja psyykkisen terveyden, kognitiivisen ja sosiaalisen toimintakyvyn, henkilökohtaisen kasvun, vuorovaikutustaitojen ja ryhmätoiminnan edistäminen sekä motivaation parantaminen näiden prosessien aikana (Hautamäki, ym., 2021). Eläimistä huolehtiminen vaikuttaa myös ihmisten moraalisiin (Carlyle & Graham, 2020). Eläinavusteiseen työskentelyyn osallistuvat eri ikäiset ihmiset ja eläinavusteiseen työskentelyyn koulutettu eläin. Edellä mainitut eläinavusteisen työskentelyn muodot: toiminta, terapia ja pedagogiikka, ovat keinoja suorittaa työskentelyä käytännön tasolla. Käytännössä harjoitteissa ja toiminnoissa sovelletaan ihmisten ja eläinten välistä vuorovaikutusta. (Hautamäki, ym., 2021.) Eläinten ja ihmisen välisessä kommunikoinnissa kosketuksella, liikkeillä ja virittäytymisellä on huomattava merkitys. Eläinten eloisuus saa aikaan lasten ja nuorten kykyjen ja kokemusten esiin tulemisen. (Carlyle & Graham, 2020.)

Laukkasen (2014) mukaan eläinavusteisella työskentelyllä voi olla myös haittaa. Kaikilla yksilöillä keho- tai tunnevasteet eivät ole myönteisiä eläinten lähellä. Tästä johtuen eläinten läsnäolo saattaa saada aikaan epämiellyttävän tunteen. Esimerkiksi huonot koirakokemukset lapsuudesta voivat aiheuttaa myöhemmin vastenmielisyyttä koiraan kohtaan. Hän mainitsee kuitenkin, että vaikka tunnevasteet eivät ole myönteisiä eläimiä kohtaan, voivat nämä yksilöt silti kehittyä taitaviksi hyödyntämään eläimiä tukena. (Laukkanen, 2014.) Useita eläinlajeja on tietävästi käytetty eläinavusteisessa toiminnassa hyödyksi (Latvala-Sillman & Anundi, 2018, Laukkanen, 2014, Sandt, 2020).

2.1 Koira-avusteinen työskentely

Koira on toiminut ihmisen rinnalla tuhansien vuosien ajan (Pietiläinen, 2017). Se on auttanut ruuanhankkimisessa sekä tuonut turvaa ja seuraa ihmisille (Latvala-Sillman & Anundi, 2018,

Pietiläinen, 2017). Koirat vaikuttavat ihmisten fyysiseen, psyykkiseen (Carlyle & Graham, 2020 ja sosiaaliseen hyvinvointiin (Latvala-Sillman & Anundi, 2018). Taulukossa 1. jaottelen koiran vaikutuksia ihmisten fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Esimerkiksi koiran vaikutus ihmisten hyvinvointiin ilmenee lenkkeilyn ja silittämisen kautta. Ne saavat ihmiset voimaan hyvin. Ihmisen ja koiran välisessä vuorovaikutuksessa myös oksitosiinitasot nousevat ja kortisolitasot laskevat. (Latvala-Sillman & Anundi, 2018.) Koirat myös tuntevat olevansa rakastettuja ja hyvinvoivia ihmissuhteessa (Latvala-Sillman & Anundi, 2018). Koirat osoittavat pyyteettömästi, rehellisesti ja avoimesti innostumistaan, kiintymystään ja rakkauttaan. Täten koiran kanssa toimimisesta hyötyvät niin ihminen kuin koirakin. (Latvala-Sillman & Anundi, 2018.)

Taulukko 1. Koiran vaikutukset ihmisten kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin.

Koira vaikuttaa fyysiseen hyvinvointiin.	Koira vaikuttaa henkiseen hyvinvointiin.	Koira vaikuttaa sosiaaliseen hyvinvointiin.
Koiran koskettaminen, silittäminen ja vuorovaikutus laskee stressihormonitasoa ja nostaa oksitosiinitasoa.	Koiran kanssa työskentely motivoi ja siltä saa positiivista palautetta.	Koira avulla on helpompi aloittaa keskustelua niin yksilö- kuin ryhmäkeskusteluissa.
Koiran kanssa toimiminen laskee verenpainetta.	Vuorovaikuttaminen koirien kanssa nostaa itsetuottamusta.	Koiran avulla ryhmäytyminen on helpompaa.
Koira edesauttaa ihmisten kykyä vastaanottaa toimintoja.	Koira tekee oppimisesta ja opiskelusta vaivattomampaa.	Koira auttaa ihmisten ryhmäytymistä ja osallistumista ryhmään.
Koiran avulla pystytään helpommin säätelemään aistien ylivierittäytymistilaa.	Koira auttaa oppilaita jaksamaan taiharjoittelua pidempään.	Koiran kanssa kommunikaatio- ja vuorovaikutustaidot ovat helpompi oppia.

(Taulukko tehty mukailien Latvala-Sillman & Anundi 2018 taulukkoa.)

Koiralla on halua toimia ihmisen kanssa yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa, mikä helpottaa koira-avusteisessa työssä monella tapaa (Latvala-Sillman & Anundi, 2018). Ne sosiaalistuvat helposti ja ovat vahvasti virittäytyneitä ihmisten seurassa. Koirat kunnioittavat ihmisten johtajuutta ja ne osaavat vastaanottaa ja lahjoittaa emotionaalista tukea. (Kotrschal, 2018.) Koira ei teeskentele olevansa kiinnostunut vaan se on aidosti läsnä tilanteissa. Koira-avusteisessa työssä avustettavat kokevat onnistumisen kokemuksia auttaessaan koira tai opettaessaan sille jotain. Koira pystyy lukemaan ihmisen tunteita ja vastaamaan niihin. Näin ihmisen ja koiran välille muodostuu positiivinen tunneside. Koiran kanssa touhuaminen saattaa

edesauttaa onnellisuuden tunnetta sekä vähentää masentuneisuutta. (Latvala-Sillman & Anundi, 2018.)

Sinkkonen (2014) kertoo koiralle ei-kielellisen kommunikoinnin oleva luontainen tapa olla vuorovaikutuksessa ihmisten kanssa. Se osoittaa käytöksellään kiintymystään omistajaan ja muihin ihmisiin. Koira käyttää paljon haju-, näkö- sekä kuuloaistiaan, joiden avulla se vahvistaa sidettään omistajaansa. Se vastaa ihmisten eleisiin, käyttäytymiseen, äänensävyihin ja tunnetiloihin omalla käyttäytymisellään. (Sinkkonen, 2014.) He osaavat lukea tunteitamme ja sopeutua niihin empaattisella tavalla. Koirat kykenevät ajattelemaan ihmisen tavoin, ottamaan inhimillisen näkökulman ja jopa huijaamaan meitä. (Kotrschal, 2018.)

Laukkanen (2014) selittää koiran käytöksen auttavan ihmisiä tapahtumien ennakoimissa. Sen eleet ja toiminnot vaikuttavat omaan käyttäytymiseemme. Esimerkiksi oma tunnetilamme muuttuu, jos koira on iloinen, heiluttaa häntäänsä tai jos koira murisee ja nostaa karvansa pystyyn. Koiran avulla pystymme näin ennakoimaan tapahtumia ja turvallisuutta ympärillämme. Nämä tunnereaktiot tulevat automaattisesti, eivätkä tahdonalaisesti. Taito havainnoida koira ja reagoida sen käyttäytymiseen ovat meidän hermostoihimme sisäänrakennettuja ominaisuuksia. (Laukkanen, 2014.)

Kotrschal (2018) mukaan koirien kumppanuus voi olla yksi keino ihmisen sosiaalisten tarpeiden täyttämiseksi. Koirat saavat aikaan ihmisellä itsetunnon kohoamista, ja ne toimivat hyvin "jäänmurtajin" sosiaalisissa tilanteissa. Koirien joustavuus, sosiaalinen omistautuminen sekä sopeutumis- ja reagoitokyky edesauttavat ihmisen ja koiran kumppanuutta. Koirien omistautuminen ei ole ehdotonta. Ne voivat tuomita meidän tunteitamme ja käyttäytymistämme tehden päätöksiä näiden perusteella. Koiran ja ihmisen välinen kumppanuus on yhä tärkeämmässä roolissa globalisoituvassa ja digitalisoituvassa maailmassa, jossa kiihtyvä elämäntahti ei aina tarjoa ihmisen fyysisen ja henkisen hyvinvoinnin kannalta suotuisia olosuhteita. Koirat auttavat ylläpitämään ihmisten sosiaalisuutta. (Kotrschal, 2018.)

Koira-avusteinen työskentely vaatii tarkkaa suunnittelua ohjaajan ja henkilökunnan välillä sekä asianmukaista keskustelua ja toiminnan reflektointia (Sandt, 2019). Siinä eläimen ohjaajan tulisi olla koulutettu ammattilainen, joka huolehtii eläimen terveydestä ja eläimen kanssa työskentelemisen riskeistä (Sandt, 2019, Santaniello ym., 2020). Työskentely edellyttää siis ennalta laadittujen ohjeiden noudattamista ja ymmärtämistä. Esimerkiksi oppilaiden tulee ymmärtää heidän oman elekielensä vaikutus koiraan ja päinvastoin

Koira-avusteista työskentelyä tehdään monien järjestöjen ja ammattilaisten voimin. Suomalaisia vapaaehtoisjärjestöjä ovat esimerkiksi Suomen Kennelliiton Kaverikoirat ry ja Suomen Sveitsinpaimenkoirat ry:n alainen Halibernit. Jyväskylän ammattikorkeakoulussa järjestetään kymmenen opintopisteen koulutus: koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä. Koulutuksen myötä ohjaaja ja koira saavat luvan työskennellä kasvatus- ja kuntoutustyön piirissä. (Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry, julkaisuaika tuntematon a.)

Roduille tyypillisiä käyttöominaisuuksia on vahvistettu jalostuksen myötä (Suomen Kennelliitto, 2022 d). Esimerkiksi suomenajokoirat on jalostettu metsästyksen sopiviksi, kun taas bordercollie sopii hyvin paimennustöihin. Koiran käyttö erilaisissa harrastuksissa vaatii koiran kouluttamista sekä käyttötarkoituksen mukaista luonnetta. Rotuominaisuudet, luonne ja koiran oppiminen vaikuttavat koiran henkiseen sietokykyyn tehdä töitä tai harjoitteita. (Suomen Kennelliitto, julkaisuaika tuntematon d) Tärkein tekijä ei kuitenkaan ole koiran rotu, vaan koirayksilön ominaisuudet (Latvala-Sillman & Anundi, 2018). Koiran käyttötarkoitus saattaa helpottaa koira-avusteisen työskentelyn onnistumista. Syystäkin Koirat kuntoutus ja kasvatus ry:n -sivuilla koulutetut koirat ovat seurakoiria, kuten labradorinnoutajia, paimenkoiria tai villakoiria. Näitä koiria on helpompi kouluttaa ja niiden luonne on usein eloisa ja ystävällinen.

Latvala-Sillman ja Anundi (2018) erittelevät hyviä erilaisia ominaisuuksia, joita koiralla voisi olla. Esimerkiksi koiran koko, voimakkuus, sosiaalisuus, terveys ja turkki ovat ominaisuuksia, jotka tulee ottaa huomioon koira valittaessa (Latvala-Sillman & Anundi, 2018). Suomen kasvatus- ja kuntoutuskoirat ry:n julkaisussa eettisistä ohjeista (julkaisuaika tuntematon b) sanotaan, ettei koira-avusteisessa työskentelyssä saa käyttää pelokasta tai aggressiivista koira. Koiran täytyy olla hyväkäyttöksinen, peruskoulutettu, turvallinen sekä asianmukaisesti rokotettu (Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry, julkaisuaika tuntematon b).

2.2 Koira-avusteinen pedagogiikka

Tässä luvussa käsitelen termejä pedagogiikka (Piispanen, 2008) ja koira-avusteinen pedagogiikka (Sandt, 2020). Pedagogiikka määritellään kreikkalaissyntyperäisen sanan mukaan lasten kasvatuksiksi ja opetuksiksi. Se tarkoittaa käsitystä ja tietoa kasvatuksista. (Piispanen, 2008.) Koira-avusteinen pedagogiikka on tavoitteellista opetusta, joka on suunniteltu edistämään akateemista ja toiminnallista suorituskkyä oppilaiden oppimisessa ja kehityksessä.

Se on myös suunniteltu edistämään ihmisten fyysisiä, sosiaalisia, emotionaalisia ja/tai kognitiivisia funktioita. (Sandt, 2020.)

Koira-avusteisen pedagogiikan on todistetusti näytetty tuovan positiivisia vaikutuksia oppilaiden oppimismahdollisuuksiin kuin myös heidän kokonaisvaltaiseen käyttäytymiseensä ja sosiaaliin taitoihin (Kirnan ym., 2018, Sandt, 2019). Koirien on tutkittu vähentävät ahdistuneisuutta, lisäävän haluttua käyttäytymistä sekä lisäävän itsetuntoa ja innokkuutta. Eläinten on tutkittu myös tarjoavan sosiaalista tukea, joka vähentää stressiä. (Kirnan ym., 2018). Koira-avusteinen pedagogiikka on toimiva tapa harjoitella oppilaiden empatiakykyä, vastuunottoa sekä kunnioitusta muita kohtaan (Andersson, 2007). Koira rentouttaa, rauhoittaa ja laskee stressihormonitasoja lapsella koko koulupäivän ajan. Usein myös koirat auttavat lasta paneutumaan opetukseen. (Latvala-Sillman & Anundi, 2018.) Lukukoiratoiminnassa koiran läsnäolo parantaa myös erityisesti erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden käyttäytymistä (Kirnan ym., 2020) ja sen on myös todettu parantavan lukemiseen oppimista (Sandt, 2020).

Koira-avusteisen pedagogiikan on todettu muuttavan positiivisesti oppilaiden käyttäytymistä ja oppimista (Sandt, 2020). Niin kuin kaikkiin pedagogisiin metodeihin, niin myös koira-avusteiseen pedagogiikkaan liittyy ongelmia ja riskejä (Andersson, 2007). Merkittävimpiä riskejä ovat erilaiset allergiat ihmisillä (Allergia-, Iho- ja Astmaliitto ry, 2020, Salmela, 2015), koiran pureminen tai raapiminen ja sen myötä siirtyvät monet tartuntataudit (Andersson, 2007). Myös oppilaat voivat vahingoittaa koiraan verbaalisesti tai fyysisesti. Koira-avusteiseen toimintaan liittyy myös oppilaiden kokemat fobiat ja pelot koiria kohtaan. (Andersson, 2007.) Salmela (2015) listaa myös koira-avusteista toimintaa estäviksi tekijöiksi erilaiset psyykkiset häiriötilat, kuten psykoottinen tila ja persoonallisuushäiriöt, joissa on tiedetysti kidutettu tai kiusattu eläimiä (Salmela, 2015). Andersson (2007) luettelee riskeihin kuuluvaksi myös koiran haluttomuuden tutustua oppilaisiin tai koiran kuolema koira-avusteisen pedagogiikan ajanjaksolla. Nämä asiat voivat vaikuttaa negatiivisesti oppilaiden mielenterveyteen. Koira-avusteinen pedagogiikka vaikuttaa myös opettajan työmäärään ajallisesti ja rahallisesti, koska koira-avusteinen työskentely onnistuu parhaiten pidempi aikaisella ajanjaksolla. (Andersson, 2007.)

Sandt (2020) mukaan koirien tulee olla koulutettuja koira-avusteiseen työskentelyyn. Koulutuksessa arvioidaan eläimen temperamenttia, koiraystävällisyyttä toisia koiria kohtaan, tottelevaisuutta, ihmisystävällisyyttä kaikenikäisten keskuudessa, epätavallisiin tilanteisiin reagoimista ja hoitotoimenpiteisiin suhtautumista. Koirien tulee myös tottua ihmisten erilaisiin

apuvälineisiin, kuten pyörätuoliin ja keppeihin. Arviointi kriteerit ovat koira-avusteista työskentelyä tarjoavien järjestöjen muutettavissa, mutta yleisesti ottaen edellä mainittujen asioiden tulee täytyä. (Sandt, 2020.)

Kihlström-Lehtonen (2019) kertoo Jyväskylän ammattikorkeakoulun järjestämässä koirat kasvatuksen ja oppimisen tukena –koulutuksessa koira-avusteisuuden olevan motivaatiota, iloa ja positiivisuutta lisäävä. Se on myös vuorovaikutustaitojen, luottamuksen ja hyväksynnän kehittämistä sekä koira-avusteisuus mahdollistaa monipuolisten oppimismenetelmien käytön (Kihlström-Lehtonen, 2019).

Koirien lisäksi myös opettajan tulee olla myös koulutettu (Kerulo, ym., 2020). Koira-avusteinen pedagogiikka on monipuolinen opetusmetodi. Se sisältää eri opetusvariaatioita ja tekniikoita, minkä vuoksi opettajan tulee olla koulutettu ammattilainen. Koira-avusteisessa pedagogiikassa tarkoituksena on seurata oppilaiden kehittymistä harjoitettavilla osa-alueilla. Kehittymistä täytyy pystyä mittaamaan ja dokumentoimaan. Dokumentointi on tärkeää myös eläinten hyvinvoinnin suojelemiseksi, koska tietyt käyttäytymismallit ja muutokset terveydessä voivat vaikuttaa koira-avusteisen pedagogiikan tehokkuuteen, ja se ne saattavat vaikuttaa myös oppilaiden turvallisuuteen. (Kerulo, ym., 2020.)

Latvala-Sillman ja Anundi (2018) listaavat myös muutamia huomioon otettavia seikkoja koira-avusteisen pedagogiikan onnistumiseksi. Koiran tuoma lisäarvo opetuksessa, harjoitteiden määrä ja käyttötarkoitus, arvioinnit ja mittaukset, oppilaan tai oppilaiden hyötyminen koiran läsnäolosta, koiran hyvinvoinnin ja kuormittavuuden huomioiminen sekä väkivallan uhka ovat asioita, jotka pitää huomioida ennen koira-avusteisen pedagogiikan aloittamista. (Latvala-Sillman & Anundi, 2018.) Koira-avusteiseen pedagogiikkaan liittyy joitakin myös käytännönongelmia. Esimerkiksi harjoitteiden ja termien epämääräinen käyttäminen voi johtaa oppilaita, huoltajia ja koulunhenkilökuntaa harhaan sekä heikentää käsitystä opettajan ammattitaidosta. Myöskin koira voi kärsiä epämääräisestä koira-avusteisesta pedagogiikasta. (Kerulo, ym., 2021.)

Koira-avusteisesta pedagogiikasta puhuttaessa tulee väistämättä ajatelleeksi oppilaita, jotka ovat allergisia koirille tai eläimille ylipäätään (Allergia-, Iho- ja Astmaliitto Ry, 2020). Myös opetushallitus on listannut erilaisia edellytyksiä, jotka tulee täytyä ennen koiran tuomista luokkaan (Opetushallitus, julkaisuaika tuntematon a). Yksi niistä oppilaiden terveyden huomioiminen, koska allergiat, iho- ja astmaoireet ovat hyvin tavallisia kouluikäisten

keskuudessa. Noin 18–20 % oppilaista on herkistynyt kissalle tai koiralle. (Iho, Allergia- ja astmaliitto ry, 2020, Valovirta, 2014.) Kuitenkin noin 9–10 % oppilaista ilmoittaa saaneensa allergisia oireita ollessaan tekemisissä eläinten kanssa (Valovirta, 2014).

Diskurssit ja diskurssianalyysi

Tässä kappaleessa käsitelen termejä diskurssi ja diskurssianalyysi. Jotta voidaan ymmärtää, mitä diskurssit ovat ja miten niitä muodostetaan, täytyy käsitellä myös termejä vastadiskurssi, valtasuhteet ja hegemonia. Diskurssi tutkimuksesta käytetään nimitystä diskurssianalyysi (Pälli & Lillqvist, 2020). Diskurssianalyysiin liittyy myös monia vaihteita ja käsitteitä, kuten konteksti, selonteko, implisiittinen oletus ja genre. Tutkimukseni tulen tekemään kriittisenä diskurssianalyysinä, jonka termin käsitelen viimeisessä kappaleessa.

3.1 Diskurssi

Pälli ja Lillqvist (2020) kertovat diskurssianalyysin olevan monitieteellinen tutkimusalue, jota tutkitaan eri lähtökohdista. Siihen on vaikuttanut moni merkittävä teoreetikko ja tutkija, minkä vuoksi listaan niitä tähän alkuun. Diskurssitutkimuksen kehittäjänä pidetään Zellig Harrisia, joka toi diskurssianalyysin kaikkien tietoisuuteen vuonna 1952. Harris nimesi metodin, joka analysoi puhetta tai kirjoitetun kielen yksiköiden rakenteiden yhdistelmiä ja niiden sidottu kokonaisuutta. Perinteisten kielitieteessä esiintyvien kategorioiden lisäksi tarvittaisiin laajempi kategoria kuvaamaan tekstien kokonaisuuksia. (Pälli & Lillqvist, 2020.)

Pynnösen (2013) mukaan diskurssitutkimuksen merkittävä teoreetikko on ollut ranskalainen filosofi Michael Foucault (1926–1984). Hänet tunnetaan erityisesti hänen ajatuksistaan diskursseista, vallasta ja subjekteista. Tärkeää on tietää Foucaultin näkemyksistä, millä tavalla kielelliset variaatiot ovat järjestäytyneitä ja vaikuttavat sosiaaliseen todellisuuteen. (Pynnönen, 2013.) Foucaultilaisittain diskurssit ovat kiteytyneitä ja kulttuurillisesti jaoteltuja merkityksellisiä ajattelu- ja puhetapoja, jotka muovaavat puhumisen kohdetta, rajaavat muita puhumisen tapoja ja määrittävät miten jostakin asiasta puhutaan (Pynnönen, 2013, Torvine, 2020). Foucaultilaisittain diskurssilla tarkoitetaan kielellistä kullekin aikakaudelle sekä tilanteelle sopivaa ja tiivistettyä käsitystä todellisuudesta (Pynnönen, 2013).

Toinen merkittävä diskurssitutkimuksen teoreetikko on alankomaalainen Teun A. Van Dijk (Pälli & Lillqvist, 2020). Hän tuli tutuksi 1970-luvulla tekstien kielioppi rakenteiden ja merkitysrakenteiden tutkijana. Myöhemmin Dijk aloitti tutkimaan yhteiskunnallisia aiheita diskurssien kentällä. Tästä syntyi näkemys diskurssianalyysistä yhteiskunnallisena analyysinä kielen analysoinnin sijaan. (Pälli & Lillqvist, 2020.) Van Dijk käsittää diskurssianalyysin erityisesti kriittisenä diskurssianalyysinä, joka tutkii suhteita diskurssien, vallan, dominoinnin,

sosiaalisen epätasa-arvon ja diskurssianalyysin position kyseisissä sosiaalisissa suhteissa. Tästä syystä kyseessä on monitieteellinen suuntaus, jota voidaan kutsua myös sosiopoliittiseksi diskurssianalyysiksi. (Van Dijk, 1993.)

Torvinen (2020) määrittelee myös yhdeksi merkittäväksi diskurssitutkimuksen pioneeriksi Norman Faircloughin. Norman Fairclough näkee diskurssit keinona esittää erilaisia maailmaan vaikuttavia perspektiivejä prosessien, suhteiden ja rakenteiden kautta. Niitä pystytään esittämään myös ”ajatusmaailman”, joka sisältää tunteet, ajatukset, uskomukset ja niin edelleen, kautta. Hänen mielestään diskurssit ovat erilaisia näkökulmia maailmaan, ja ne liittyvät ihmisen maailmasuhteeseen, mikä puolestaan riippuu heidän asemastansa maailmassa. Esimerkiksi sosiaalinen asema, suhteet ja identiteetti vaikuttaa vallitseviin diskursseihin. Diskurssit toimivat näin ollen myös vallankäytön välineenä. (Torvinen, 2020.)

Diskurssit tai diskurssimuodostelmat ovat tietokokonaisuuksia, jotka muodostavat systemaattisesti kohteen, josta puhutaan (Hardy & Phillips, 2014). Ne sisältävät laajan kirjon yhteiskunnallisesti tärkeitä kielellisiä, kulttuurisia, teknisiä ja byrokraattisia käytänteitä. Täten diskurssit rakentavat sosiaalista todellisuutta tuomalla tiettyjä ilmiöitä olemassaoloon, jolla ne luokittelevat ja ymmärtävät ympäröivää maailmaa. (Hardy & Phillips, 2014.) Diskurssit liittyvän vahvasti puhuttuun kieleen ja kielenkäyttöön. Kuitenkin on huomioitava erilaiset kontekstit, joissa diskurssit ilmenevät. (Brown & Yule, 1983.)

Lehdon (2018) mukaan diskurssi on moninainen käsite, täten se voidaan määritellä usealla eri tavalla. Diskurssit voidaan jakaa ainakin kolmeen eri ryhmään. Diskurssien rakenteellinen näkökulma painottaa diskurssien olevan mikä tahansa lausetta laajempi kokonaisuus. Yhtenä määritelmänä ajatellaan diskurssien olevan funktionaalinen. Viimeisenä määritelmänä diskurssit ymmärretään siten, että kielellä rakennetaan sosiaalisia suhteita. (Lehto, 2018.)

Torvinen (2020) jakaa diskurssi käsitteen toisaalta kolmeen eri osaan. Pienimmässä merkityksessä diskurssi viittaa lause- ja virketason ulkopuolelle asettuviin kielellisiin ilmiöihin. Isommassa merkityksessä diskursseissa yhdistyy erilliset ilmaisut ja tekstinosat erityisiin suuriin merkittäviin prosesseihin ja ajattelun muutoksiin. Keskele jää diskurssit, joilla tarkoitetaan jostakin tekstistä nimettyjä ja yhteen sovitettuja kielellisiä ilmauksia. (Torvinen, 2020.)

Diskurssille on tyypillistä luoda tietynlaisia sääntöjä ja ehtoja erilaisille objektien esiintymisille teksteissä (Hardy & Phillips, 2014). Nämä ehdot määräävät, mitä voidaan sanoa, kuka ja milloin. Diskurssi sääntelee tapaa puhua jostakin aiheesta, mutta se myös sulkee pois toisenlaiset tavat puhua aiheesta sekä aiheeseen paneutumisen ja tiedon rakentamisen. Täten diskurssit vaikuttavat siis yksilöiden kokemuksiin ja subjektiivisuuteen sekä kykyyn ajatella, puhua ja toimia. Tämä johtaa aineellisiin vaikutuksiin käytäntöjen ja vuorovaikutusten muodossa. (Hardy & Phillips, 2014.)

Diskurssit muodostavat tietynlaisia kategorioita, kuten konsepteja, objekteja tai subjektisia toimijoita (Hardy & Phillips, 2014). Konsepteja voivat olla ideat, kategoriat, suhteet sekä teorit, joiden avulla merkityksellistetään maailmaa ja ihmisiä siellä. Ne muodostavat kulttuurillisia ja historiallisia rajoituksia ympäröivälle maailmalle sekä luovat merkityksiä materiaaliselle todellisuudelle. Subjektiiviset toimijat luodaan diskursseihin individuaaleina, joilla on erilaisia oikeuksia. Diskurssi rakentaa aktiivisesti sosiaalista kontekstia, jonka avulla se muodostaa tiedollisia kohteita, sosiaalisten toimijoiden ryhmiä, minuuden muotoja, sosiaalisia suhteita ja käsitteellisiä rajoituksia. (Hardy & Phillips, 2014.)

Torvinen (2020) kertoo tutkimusmenetelmien saavan usein myös kritiikkiä osakseen, diskurssianalyysi ei ole siinä poikkeus. Diskurssianalyysi on joutunut kritiikin kohteeksi, esimerkiksi epäselvästä metodologiasta, tähtäämisestä johonkin tarkoitukseen, terminologian vaihtelevuudesta ja tekstimuotoisen näytön puutteesta ja niukasta käytöstä. Diskurssianalyysissä on tärkeää, että johtopäätökset pohjautuvat kielelliseen evidenssiin. (Torvinen, 2020.) ”Diskurssien representoivan maailmaa sellaisena kuin se on – tai pikemminkin sellaisena kuin se nähdään –, mutta samalla diskurssit rakentavat uudenlaisia todellisuuksia, joissa eri diskurssit voivat täydentää toisiaan, kilpailla muiden diskurssien kanssa tai joissa yksi ainoa diskurssi voi olla hallitsevana elementtinä.” (Torvinen, 2020, s. 51)

3.1.1 Valtasuhteet

Hardy ja Phillips (2014) selittävät valtasuhteiden muokkautuvan diskurssien avulla. Valtasuhteet myös muokkaavat sitä, kuka vaikuttaa keskusteluun ajan myötä ja millä tavalla. Diskursseilla, jotka ovat ominaisia tietyille sosiaalisille konteksteille, on tärkeä rooli määriteltäessä valtasuhteita. Diskurssit eivät ole eroteltavissa vallasta, koska valta sisällytetään tietoon ja tietojärjestelmät muodostavat lisää vallanmuotoja. (Hardy & Phillips, 2014.)

Vallan ja diskurssien välistä suhdetta tarkastellessa ajatellaan vallan olevan produktiivinen ja sosiaalisiin tilanteisiin vaikuttava ilmiö (Jokinen & Juhila, 1993). Valta ei ole yksilöiden ominaisuus eikä se ole diskurssien ulkopuolinen voimavara. Diskurssien ja vallan välisen suhteen intressi liittyy valtasuhteiden tuottamiseen sosiaalisissa tilanteissa. Esimerkiksi miten jokin tieto tai asia saa totuuden statuksen tai millaisia eri subjektipositioita niistä saadaan aikaan ihmisille. (Jokinen & Juhila, 1993.)

Hardy ja Phillips (2014) ovat sitä mieltä, että valta on myös kaksijakoista, aina kun on valtaa, on myös vastarintaa. Se ei ole yhteydessä tiettyihin toimijoihin, vaan on osa suurempaa sosiaalista verkostoa. Valta ei ole tietty rakenne tai instituutio. Se on termi, joka on annettu tietylle tilanteelle yhteiskunnassa. Valta on liitetty diskursseihin, joiden avulla etuoikeutetut ja huono-osaiset ovat siihen kytköksissä. Hänen mielestään, jotkut tietyt toimijat pystyvät tuottamaan diskursseihin vaikuttavia tekstejä, koska heillä on pääsy erilaisiin vallan muotoihin. (Hardy & Phillips, 2014.)

Hardy ja Phillips (2014) selittävät käsitettä diskurssien valtakunnasta. Diskurssit koostuvat kolmesta eri käytännöstä: tekstien tuottamisesta, välittämisestä sekä kuluttamisesta. Nämä yhdessä tuottavat teksteihin rakennetta, jotka vetoavat, viittaavat ja haastavat toinen toistaan. Täten diskurssit myös muodostavat valtasuhteita tuottamiensa käsitteiden, esineiden ja toimijoiden merkityksien avulla. Eli tekstit luovat diskursseja, jotka taas luovat merkityksiä asioille. Näiden merkityksien avulla luodaan valtasuhteita, joiden avulla ylläpidetään tekstejä. (Hardy & Phillips, 2014.)

Jokinen ja Juhila (1993) jakavat diskurssien väliset valtasuhteet kahteen näkökulmaan, jotka ovat kuitenkin sidoksissa keskenään. Ensimmäisessä näkökulmassa painottuu vallan diskurssien väliset suhteen ja toisessa näkökulmassa painottuu taas vallan diskurssit. Vallan diskurssien välisissä suhteissa on kyse diskurssien keskinäisestä hierarkisoitumisesta analyysi vaiheessa. Vallan diskursseissa kyseessä on valtasuhteiden käsittely diskurssin sisällä olevien suhteiden kautta. (Jokinen & Juhila, 1993)

3.1.2 Hegemonia

Vainio (2012) selittää hegemonian tarkoittavan suurten ihmismassojen spontaania suostumusta yleiseen yhteiskunnalliseen suuntaukseen, jonka on määrännyt pieni hallitseva ryhmä. Hegemonia on yhteiskunnallinen vallan muoto, minkä vaikutusvallan alla olevat hyväksyvät

(Mayr, 2015; Vainio, 2012). Valtan muotona hegemonia kuitenkin mahdollistaa yksittäisten ihmisten mahdollisuuden kritisoida ja toimia hegemonista systeemiä ja valtaa vastaan. Tästä johtuen se ei ole vallitseva tila, vaan taistelutanner, jossa hierarkkiset positiot ihmisten, arvojen ja käytäntöjen välillä muuttuvat. (Mayr, 2015; Vainio, 2012.) Ne uudelleen mukautuvat yhteiskunnan elämän kulun mukaan. Hegemonisen käsitteen yksiselitteinen hyväksyntä kertoo hegemonian toimivuudesta. (Vainio, 2012.)

Mayrin (2015) mukaan hegemonia edellyttää yleistä suostumusta suurilta vaikutusvallan alla olevilta ihmismassoilta. Jotta tämä suostumus toteutuu, tarvitaan hallitsevalta ryhmältä oikeudenmukaisia ja yleisesti hyväksytyjä diskursseja ja käytäntöjä (Mayr, 2015). Hegemoniassa ei ole kyse pelkästään hallitsevan ryhmän dominoinnista. Siinä esiintyy niin yhteiskunnan suurten ihmismassojen yleinen suostumus kuin myös mahdollisuus luoda vastakkainen tai kilpaileva hegemonia, jossa tulevat esiin uudet kulttuurin sekä ajattelemisen ja olemisen muodot. Hegemonian ylläpitämisessä hallitseva ryhmä saattaa myös ottaa käyttöön vaikutusvallan alla olevan ryhmän ominaisuuksia ja täten muuttaa valtasuhteita omien sääntöjen sisällä. (Vainio, 2012.)

Vainio (2012) täsmentää hegemonia termiä käytettävän myös kuvailemaan, miten jokin tietty ryhmä saa älyllisen ja moraalisen johtajuuden johonkin toiseen ryhmään nähden. Johtajien täytyy osata ohjailla vaikutuksen alla olevia ihmisiä ja kerätä heidän ideoitaan. He ovat vastuussa alistujien yhtenäisestä maailmankuvasta. (Vainio, 2012.) Tämän avulla pystytään selittämään, miksi ihmiset suostuvat olosuhteisiin, jotka eivät palvele heidän intressejään (Mayr, 2015). Hegemonia on myös määritelty integraation ja ristiriidan välisenä jatkumona. Integraatiossa ihmiset joko elävät yhteisten porvarillisten normien ja suostumusten mukaan tai ryhmien välille syntyy ristiriitoja, jotka voivat mobilisoida erilaisia ryhmiä tai kansakuntia. (Vainio, 2012.)

Käsitys suostumuksesta sisältää kaksi näkökulmaa: aktiivinen ja passiivinen suostumus (Vainio, 2012). Aktiivinen suostumuksessa on kyseessä alistuvan ryhmän arvovaltaan sitoutumisesta, jonka hallitseva ryhmä on aikanaan saanut asemansa ja tehtävänsä vuoksi. Täten onnistuakseen se tarvitsee emotionaalista ja moraalista hyväksyntää vallitsevalta sosiaalisesta järjestykseltä sekä ihmisiltä sen takana. Passiivisessa suostumuksessa puolestaan on kyseessä alistujien tajunnantila, jossa tarpeeksi suuri kuilu hallitsevien ja alistujien arvojen sekä maailmankuvan välillä saa aikaan ristiriitaisia tunteita. Nämä taas saattavat johtaa vastustukseen ja jopa taisteluun hegemoniasta. (Vainio, 2012.)

Hegemonian on kuvattu olevan sidonnainen kapitalistiseen ajatteluun (Vainio, 2012). Ajatus hegemoniasta ei liity pelkästään luokkajakoihin, joita historian ja vaurauden myötä yhteiskuntaan on syntynyt. Hegemonian voi saavuttaa myös muut ryhmät tai tahot, kuten uskonnon, median, koulujärjestelmän ja/tai isänmaallisten rituaalien välityksellä. Tärkeää on, että ryhmän sisällä kannatetaan samaa ideologiaa, jossa otetaan huomioon kulttuurinen ja taloudellinen näkökulma sekä yhteenkuuluvuus. Hegemonia ei kuitenkaan ole vain ideologiaa, vaan se sisältää erilaisia yhteisöllisiä ja yksilöllisiä ulottuvuuksia ideoissa, toiminnoissa ja identiteetin muotoutumisessa. (Vainio, 2012.)

3.2 Diskurssianalyysi

Diskurssianalyysi on väljä teoreettinen viitekehys, jonka avulla tarkastellaan kielenkäytön eri painopisteitä ja menetelmiä (Jokinen, Jutila & Suominen, 2016). Sen avulla voidaan jäsentää ja merkityksellistää puhuttua tai kirjoitettua kieltä sekä jäsentää sosiaalista todellisuutta. Diskurssianalyysi tyypisessä tutkimuksessa teksti rakentuu vakiintuneita merkityksiä käyttämällä, mitkä ovat tunnettuja vallitsevassa kulttuurissa ja ympäristössä. Myös tärkeää on kuvata asioita ja toimintaa mahdollisimman neutraalisti. Diskurssianalyysissä yksilö ei ole tutkimuksen tärkein kohde, vaan tarkoituksena on tutkia yhteiskunnallisia käytänteitä. (Jokinen, Jutila & Suominen, 2016.)

Diskurssianalyysin tarkoituksena on Pällin ja Lillqvistin (2020) mukaan tutkia kieltä ja sen käyttöä, ja siten niiden tulkinta yhdistetään sosiaalisen toiminnan tarkasteluun. Sen olennaisin käsitys on todellinen kielenkäytön tulkinnallisuus ja se, miten kielenkäytön nähdään niin heijastavan kuin muodostavan sosiaalista todellisuutta. Sen tavoitteena on ymmärtää, mitä asioita kielellä voi tehdä ja millaisiin sosiaalisiin toimintoihin se yhdistetään. (Pälli & Lillqvist, 2020.)

Torvinen (2020) määrittelee diskurssianalyysin jakautuvan erilaisiin suuntauksiin: tekstuaalinen, kognitiivinen, interaktionaalinen ja konstruktionistinen. Tekstuaalinen ja kognitiivinen suuntaus perustuvat suurilta osin formalistiseen eli muodolliseen perinteeseen. Interaktionaalinen ja Konstruktionistinen suuntaus taas perustuvat funktionaalisen kielitieteen periaatteisiin. Tekstuaalisessa diskurssitutkimuksessa on tarkoituksena käsitellä diskursseja tuotteena. Kognitiivinen suuntaus tarkastelee diskurssitutkimusta mentaalisen prosessina. Interaktionaalisessa diskurssitutkimuksessa korostetaan vuorovaikutusta ja

konstruktioonisessa suuntauksessa tutkitaan diskursseja osana sosiaalista ympäristöä. (Torvinen, 2020.)

Jokisen (2016) mukaan diskurssianalyysiä tehdessä tutkimusaineistoksi kelpuutetaan hyvin kirjavaa aineistoa. Esimerkiksi haastatteluja, erilaisten keskustelujen ääni- ja videotallenteita, kokoustallenteita, artikkeleja, uutisia, tieteellistä aineistoa, kirjeitä sekä asiakirjoja. Parhaiten diskurssianalyysiä pystytään tekemään moninaisesta aineistosta, jossa on erilaisia näkökulmia, merkityssysteemejä sekä vuorovaikutuksellisuutta. (Jokinen, ym., 2016.) Diskurssianalyysiä tehdessä aineistoa voidaan tutkia kielellisistä, sosiolingvivistisistä, etnometodologiaista keskusteluanalyyseistä, sosiologisista tai psykologisista näkökulmista. Kuitenkin se aina liittyy kommunikaatiotapojen analysointiin (Keller, 2013).

Diskurssianalyysin yksi oletus on kielenkäyttö sosiaalista todellisuutta rakentavana luonteena, eli sanallistetaan sosiaalista todellisuutta (Pynnönen, 2013, Jokinen, ym., 2016). Se on sidonnaista vallitsevan kulttuurin ja ympäristön kanssa. Tästä johtuen oman kulttuurin sisällä tunnettujen sanojen merkityksiä tai oletuksia voi olla hankala tunnistaa. Kielenkäyttö on myös sidoksissa erilaisiin merkityssysteemiin sekä vuorovaikutustilanteisiin, joissa kyseistä kieltä käytetään. Diskurssianalyysille on tyypillistä maailmasta kehittyvien merkitysten selittäminen ja niiden näkyväksi tekeminen. (Jokinen, ym., 2016.)

Jokinen (2016) määrittelee diskurssianalyysin sisältävän merkityssysteemejä, kuten hierarkkisesti tehtäviä luokitteluja ja aineellisten tai käsitteellisten asioiden merkityksellistämistä. Nämä merkityssysteemit rakentuvat osana erilaisia yhteiskunnallisia käytänteitä. Merkityssysteemit ovat moninaisia. Ne eivät yleensä ole yksittäisiä, vaan niitä esiintyy useita diskurssianalyysissä. Analysoidessa tekstiä täytyy huomioida mahdolliset erilaisista näkökulmista muodostuneet tulkinnat tekstile. (Jokinen, ym., 2016.)

Tutkimusmenetelmänä diskurssianalyysin tarkoituksena ei ole pelkästään tutkia kirjoitettua tekstiä, vaan tarkoituksena on myös tehdä perusteltua tulkintaa tekstistä (Jokinen, ym., 2016). Tekstit kuvaavat jotakin tiettyä asiaa yksityiskohtaisesti ja samalla ne luovat jotakin uutta tulkintojen avulla. Tekstit väittävät jotakin todellisuudesta ja samalla rakentavat sitä todellisuutta. (Jokinen, ym., 2016.) Rakennettaessa todellisuutta, kiinnitetään huomio ta kielenkäyttäjän tapoihin tuottaa ilmaisuja sekä mitä hän tekee niillä (Brown & Yule, 1983, Jokinen, ym., 2016). Kyseessä on silloin funktionaalinen luonne eli kielenkäytön seurauksia

tuottava luonne (Jokinen, ym., 2016). Termit viitata, olettaa, implikoida ja päätellä kuvailevat puhujan ja kuulijan tekemistä enemmän kuin kielenkäyttöä (Brown & Yule, 1983).

Pynnösen (2013) mukaan diskurssianalyysissä tutkitaan kielenkäyttöä eri tilanteissa. Kielenkäytön tulkitaan koostuvan funktioista kolmella eri tavalla: kielen käyttäminen viestinnässä, maailman kuvaamisessa eli representoimisessa ja kielenkäyttö suhteiden ja identiteettien luomisessa. Täten diskursseilla tulkitaan olevan samankaltaisia funktioita. Funktioiden avulla kuvataan, miten asioiden kuvitellaan olevan eli representoidaan niitä, kuvaillaan omaa identiteettiä, organisoidaan kieleen liittyviä resursseja, kuten genrejä. (Pynnönen, 2013.) Analyysissä on tarkoituksena tutkia myös funktioiden toteutumista vuorovaikutustilanteissa. Funktiot voivat olla myös tahattomasti tuotettuja. Erilaisen funktioiden löytämiseen vaaditaan tutkimusaineiston yksityiskohtaista käsittelyä. (Jokinen, ym., 2016.)

Jokinen (2016) määrittelee diskurssianalyysin tutkivan aiheen rakentumista ja sen prosessia tietyissä sosiaalisissa tilanteissa, enemmän kuin itse aiheen yksityiskohtaista erittelyä. Analyysille tyypillistä on erilaiset toimijat, joita kuvataan identiteetin, subjektiposition ja diskurssin käyttäjän kautta. Identiteetille tyypillistä on tietyt ennaltamääräytyt ominaisuudet, velvollisuudet ja oikeudet. Ne voivat olla määrittäneet joko yhteisön tai itsensä kautta. Subjektiposition avulla analysoidaan tietyn position rajoituksia erilaisissa käytännöissä sekä miten ne toiminnot vaihtelevat ja toisaalta, miten ne ovat vakiintuneet yhteiskunnassa. Positiot eivät kuitenkaan ole ennaltamäärättyjä, vaan ne syntyvät sosiaalisissa kanssakäymisissä. Diskurssin käyttäjässä on kyseessä yksilöiden tavoista määrittää itse itseään sekä keskustella omista kokemuksistaan myöskin ristiriitaisilla tavoilla. (Jokinen, ym., 2016.)

Diskurssianalyysistä käytetään usein nimitystä diskurssitutkimus (Pälli & Lillqvist, 2020). Tämä johtuu diskurssianalyysin tutkimusmetodien epämääräisyydestä. Diskurssianalyysi usein määritellään epämääräiseksi metodiksi. (Pälli & Lillqvist, 2020.) Diskurssianalyysi on ”paremminkin orientaatio tutkia sosiaalisen todellisuuden ilmiöitä ja sosiaalista toimintaa kielenkäytön kautta” (Pälli & Lillqvist, 2020, s. 375).

3.2.1 Konteksti

Diskurssianalyysin tarkoituksena on myös tutkia, miten diskurssit toteutuvat erilaisissa yhteiskunnallisissa tavoissa ja konteksteissa (Jokinen, ym., 2016). Konteksteja on monenlaisia.

Ne voivat vaihdella riippuen ajasta tai paikasta. Kontekstit pienimmillään voivat olla lause- ja episodikonteksteja, eli analysoidaan sanoja, joilla voi olla useita eri merkityksiä, mutta myös laajempia kulttuurikonteksteja, joissa huomioidaan kirjoittajan ja lukijan kulttuuriset taustat. Konteksteja tulkittaessa äänensävyt voivat tehdä sanonnasta iloisen, vakavan tai jotakin muuta. (Jokinen, ym., 2016)

Jokinen (2016) jaottelee konteksteille eri tyylejä. Yksi konteksteista on vuorovaikutuskonteksti. Siinä analysoidaan esimerkiksi keskustelua ja puheenvuoroja sekä niiden merkitystä keskusteluun. Niin kuin vuorovaikutuskontekstissa myös lause- ja episodikonteksteissa tarkastellaan tilanteiden jäsentelyä sellaisenaan ja kontekstien ajatellaan kehittyvän itse toiminnan myötä. Kulttuurikonteksteja tarkastellessa analysoijan täytyy osata tunnistaa ja tulkita aineistosta tapauksia, jotka edellyttävät omaa kulttuurituntemusta, stereotyyppien tai yhteiskunnan tuntemusta. Reunaehdot ovat myös tietynlaisia konteksteja. Erilaiset rajaukset tutkittavassa aineistossa, kysymysten asettelussa sekä tutkimuksen lähtökohdissa otetaan huomioon tutkimusta valmisteltaessa. (Jokinen, ym., 2016.)

Brown ja Yule (1983) mukaan diskurssianalyysiä tehdessä on tärkeää huomioida kontekstit ja niiden merkitys lauseiden tulkinnassa. He listaavat konteksteille tyypillisiä ominaisuuksia. Niitä ovat ilmaisen tuottaja ja sen vastaanottaja/yleisö, jokin tietty aihepiiri tai ympäristö, jossa tiedetään asian tapahtuneen. Ominaisuuksia voivat olla myös erilaiset väylät (miten asiat tuodaan ilmi; puhe, kirjoittaminen, laulaminen, ym.), kielelliset säännöt (puhetapa, murre, kieli), kielellinen ilmaisuasu (keskustelu, debatti, saarna, satu, rakkauskirje, yms.) ja tapahtuma (kommunikatiivisen tapahtuman luonne). Myöhemmin listaan on lisätty muun muassa avainasian (sisältää myös arvion tapahtumasta tai ilmaisusta) ja päämäärän (aikomus pitäisi olla tulos kommunikatiiviselle tapahtumalle). (Brown & Yule, 1983.)

3.2.2 Genre

Pälli ja Lillqvist (2020) mukaan genrellä tarkoitetaan tietynlaista sosiaalisesti hyväksyttyä tapaa viestiä tietynlaisessa tilanteessa. Esimerkiksi yhteisesti on hyväksytty ajatus tiedotteesta tiedottamisen keinona; eli tiedotteelle on vakiintunut tavoite ja käsitys sen kielellisistä ominaisuuksista. He hahmottavat genreä erilaisten esimerkki kysymysten avulla: “Miten tekstilajeja käytetään erilaisiin tavoitteisiin? Miten asioita tehdään käyttäen tietoa tekstilajeista?”

Miten tekstilajit liittyvät ammatilliseen osaamiseen ja ammatin sosiaalisiin käytäntöihin?” (Pälli & Lillqvist, 2020, s. 396.)

Diskurssitutkimusta tehdessä genret ovat tietynlaisia diskursiivisia ja sosiaalisia toiminnan muotoja (Pynnönen, 2013). Ne ovat vallitsevia tapoja erilaisissa sosiaalisissa ja kulttuurisissa ympäristöissä. Kielenkäyttäjät hyödyntävät genrejä, koska ne ovat olennainen osa muodostaessa, ankkuroidessa ja tulkittaessa merkityksiä. Kieltä ei voida käyttää genren ulkopuolella, koska aikaisemmat kielen käyttämisen tavat ja tilanteet muotoilevat tämänhetkisiä tilaisuuksia kielen käytön kannalta. Genreillä on tapana myös järjestäytyä hierarkkisesti, eli toiset ovat kielenkäyttötilanteissa arvostetumpia kuin toiset. (Pynnönen, 2013.)

3.3 Kriittinen diskurssianalyysi

Fairclough (1997) määrittelee kriittisen diskurssianalyysin tehtäväksi tarkastella tekstejä intertekstuaalisuuden eli tekstien välisten merkitysten kautta. Tällöin tekstit rakentuvat diskursseista ja genreistä (Fairclough, Blom & Hazard, 1997). Se tutkii diskurssien, vallan, dominoinnin, sosiaalisen epäoikeudenmukaisuuden välisiä suhteita ja analysoidaan positiota kyseisiä sosiaalisia suhteita tarkastellessa. Kriittinen diskurssianalyysi ei ole itsestään metodi, vaan tietynlainen näkökulma, joka velvoittaa tutkimaan diskursseja sosiaalisesta ja poliittisesta näkökulmasta. Tästä luonteesta johtuen voidaan analyysia kutsua myös sosiopoliittiseksi diskurssianalyysiksi. Tutkinnan kohteena on diskurssien rooli (uudelleen) tuottamisen ja dominoinnin haasteiden kautta. Dominointi tässä tapauksessa määritellään vallan harjoittamisena eliittien, instituutioiden tai ryhmien, jotka harjoittavat sosiaalista epäoikeudenmukaisuutta, kautta. (Van Dijk, 2013.)

Van Dijk (2013) määrittelee diskurssien (uudelleen) tuottamisen sisältävän erilaisia toimintatapoja diskurssien ja vallan välisissä suhteissa. Näitä toimintatapoja voivat olla muun muassa enemmän tai vähemmän avoin tuki, asettaminen, legitimointi, kiistäminen, lieventäminen ja dominoinnin salaaminen. Diskurssien uudelleen tuottamisen tarkoituksena on saada selville, mitkä rakenteet, strategiat tai muut tekstin, puheen, verbaalisen vuorovaikutuksen tai viestinnän ominaisuudet vaikuttavat näihin toimintatapoihin. (Van Dijk, 2013.)

Kriittinen diskurssianalyysi voidaan jakaa erilaisiin tutkimussuuntauksiin: ranskalaiseen, saksalaiseen, brittiläiseen ja yhdysvaltalaiseen (Van Dijk, 2013). Tutkimussuunnat ovat aikanaan kehittyneet kyseisissä maissa, minkä takia niitä kutsutaan niiden maiden nimillä. Tällainen kansallinen jaottelu on johtanut molemminpuolisiin laiminlyönteihin ja tietämättömyyteen näiden suuntauksien välillä. Kriittinen diskurssianalyysi tarvitsisi tarkat metodisen ja yhteisen pyrkimyksen, jotta voitaisiin paremmin ymmärtää, analysoida ja kohdata sosiaalista epäoikeudenmukaisuutta ja vääryyttä. (Van Dijk, 2013.)

Tutkimuksen toteutus

Pro gradu -tutkielmani tarkoituksena on tutkia koira-avusteista pedagogiikkaa, mitä se tarkoittaa ja miten siitä puhutaan opettajan, oppilaan ja koiran näkökulmasta sekä millaisia subjektipositioita näkökulmista tuotetaan. Tutkimuksen tavoitteena on tuoda esille kyseiset näkökulmat koira-avusteiseen pedagogiikkaan liittyen sekä tarkastella miten puhetapa muuttuu eri näkökulmista puhuttaessa. Tutkimus toteutetaan diskurssianalyysin keinoin eli tutkin tekstejä ja niissä esiintyviä merkityksiä sekä subjektipositioita opettajan, oppilaan ja koiran näkökulmista.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Mitä on koira-avusteinen pedagogiikka?
2. Miten koira-avusteisesta pedagogiikasta puhutaan opettajan, oppilaan ja koiran näkökulmista ja millaisia subjektipositioita näistä tuotetaan?

4.1 Aineiston keruu

Pro gradu -tutkielman aineistoksi valitsin Opetushallituksen ohjeistuksen ”Koirat koulussa – koira-avusteisen toiminnan ohjeistus oppilaitoksille” (OPH, julkaisuaika tuntematon a). Ohjeistus (OPH, julkaisuaika tuntematon a) on tehty yhteistyössä Allergia-, Iho- ja Astmaliitto ry:n (2020), Suomen Kennelliitto ry:n (julkaisuaika tuntematon a, b, c) ja Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n (julkaisuaika tuntematon c) sekä koulutuksen järjestäjän edustajan kanssa. Ohjeistus on laadittu opetustoimen johtajille, rehtoreille, sekä opetushenkilöstölle tilanteisiin, joissa suunnitellaan koira-avusteista työskentelyä oppilaitoksessa. (OPH, julkaisuaika tuntematon a.)

Tutkimukseni aineistosta erottuvat primääri- ja sekundääriaineisto. Primääriaineisto koostuu opetushallituksen koira-avusteisuuden toteuttamiseen liittyvästä ohjeistuksesta kouluille (OPH, julkaisuaika tuntematon a). Sekundääriaineisto koostuu taas primääriaineistosta löytyvistä liitteistä. Liitteet ovat Allergia-, Iho- ja Astmaliitto ry:n laatima ohjeistus koira-avusteisesta työskentelystä ja allergioiden huomioiminen sen myötä kouluissa (2020), Kennelliiton julkaisuut kaverikoiratoiminnasta, koiran terveydestä ja kasvatuksesta sekä vastuullisesta

koiranomistajasta (julkaisuaika tuntematon a, b, c), Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n julkaisu koirien soveltuvuudesta ja soveltuvuuskokeesta (julkaisuaika tuntematon c) sekä valtioneuvoston asetus koirien, kissojen ja muiden pienikokoisten seura- ja harrastuseläinten suojelusta (2010/674). Aineistoon kuuluu kirjoitetut tekstit ja ohjeistuksen (OPH, julkaisuaika tuntematon a) kuva.

Pynnönen (2013) listaa erilaisia rajauksia aineiston analysointiin. Aineistolle täytyy tehdä erilaisia kontekstillisiä ja genrellisiä rajauksia. Konteksteilla ”tarkoitetaan kaikkia niitä eri tekijöitä, jotka vaikuttavat merkityksen muodostumiseen sekä mahdollistavat ja rajaavat merkityksen käyttämistä ja tulkitemista” (Pynnönen, 2013, s. 11). Genrellä tarkoitetaan ”diskursiivisen ja sosiaalisen toiminnan järjestäytyneitä muotoja, kielenkäytön vakiintuneita tapoja tietyssä kulttuurisessa ja sosiaalisessa ympäristössä” (Pynnönen, 2013, s. 11). Analysoinnissa tulee ottaa huomioon myös tekstien intertekstuaalisuus. Intertekstuaalisuudella tarkoitetaan tekstien välistä suhdetta ja merkityksien rakentumista aikaisempien tekstien pohjalta. (Pynnönen, 2013.)

Aineiston genreä lähdin miettimään Pällin ja Lillqvistin listaamien kysymyksien avulla. Kysymyksiä olivat esimerkiksi: ”Miten tekstilajeja käytetään erilaisiin tavoitteisiin? Miten asioita tehdään käyttäen tietoa tekstilajeista? Miten tekstilajit liittyvät ammatilliseen osaamiseen ja ammatin sosiaalisiin käytäntöihin?” (Pälli ja Lillqvist, 2020, s. 396.) Tutkimukseni ensisijainen aineisto on ohjeistus. Ohjeistus on asiatekstiä, jossa lauseet ovat toteavia eli preskriptiivisiä. Lauseiden preskriptiivisyyden avulla veloitetaan asianomainen noudattamaan kyseisiä asioita. Esimerkiksi aineiston ensimmäisissä lauseissa esiintyviä toteamuksia ovat: ”on kasvussa”, ”koiria toimii”, ”on laatinut” ja niin edelleen. Ohjeistuksen tavoitteena on ohjeistaa opetuksen järjestäjiä, opettajia ja koirien ohjaajia hyödyntämään koira-avusteisuutta kouluissa.

Toissijainen aineisto koostuu hyvin erilaisista dokumenteista. Aineistossa Allergia-, Iho- ja Astmaliiton ohjeistus (2020), Kennelliiton (julkaisuaika tuntematon a, b, c) ja Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä julkaisuja (julkaisuaika tuntematon c) sekä Valtioneuvoston asetus (8.7.2010/674). Julkaisut ovat kirjallisia tekstejä ja tässä tapauksessa ne ovat julkaistu internet-sivustoilla. Aineistossa Kennelliiton ja Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä julkaisut liittyvät heidän toimintaansa. Valtioneuvoston asetus koirien, kissojen ja muiden pienikokoisten seura- ja harrastuseläinten suojelusta on hallinnollinen säädös, jolla veloitetaan suojelemaan koiria ja muita eläimiä.

Aineiston konteksti voidaan selvittää vastaamalla kysymykseen: missä tilanteessa asiasta puhutaan/kirjoitetaan? (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006). Ohjeistus (OPH, julkaisuaika tuntematon a) on julkaistu Opetushallituksen kotisivuilla, joten kontekstin voidaan ajatella liittyvän koulutukseen ja oppimiseen. Kontekstia voidaan rajata koskemaan terveyden ja hyvinvoinnin kontekstia, koska aineistossa painotetaan paljon terveydellisiä ja hyvinvointiin liittyviä seikkoja. Rajasin kontekstia koskemaan opettajan, oppilaan ja koiran näkökulmaa.

Keräsin aineiston samana päivänä (16.5.2022) kaikista lähteistä. Se oli valmiiksi jaoteltu, joten minun ei tarvinnut etsiä sitä useasta eri lähteestä. Aineisto julkaistiin opetushallituksen internet-sivustolla, jossa oli myös linkit aineistossa esiintyviin liitteisiin. Opetushallituksen ohjeistus koira-avusteisuudesta olisi ollut hyvin suppea, joten tutkimuksen kannalta oli tärkeää sisältää siihen myös ohjeistuksessa ilmenneet lisätietoliitteet sekä ohjeistuksessa esiintyvä kuva.

Kokosin aineistoin eri sivustojen ohjeistuksista, julkaisuista ja asetuksista. Aineiston kokoamiseen käytin Microsoft Word -tekstinkäsittelyohjelmaa. Aineistoa kertyi yhteensä noin 27 sivua. Aineistoni on aggregoimatonta, eli aineistoa ei ole käsitelty, vaan se on kopioitu sanasta sanaan ohjeistuksista, asetuksista ja julkaisuista.

4.2 Aineiston analyysi

Aloitan tämän kappaleen kertomalla ensin aineistosta löytämäni diskurssit. Diskurssianalyysin avulla löysin neljä eri diskurssia. Diskurssit jaottelin omiin alalukuihin. Tutkimuskysymykseni avulla rajasin näkökulmaa koskemaan puhetta opettajan, oppilaan ja koiran näkökulmista. Diskursseja käsittelen myös näiden kyseisten näkökulmien kautta. Diskurssien käsittelyn jälkeen tarkastelen aineistossa opettajan, oppilaan ja koiran näkökulmasta tuotetuista subjektipositioista. Sen jälkeen kerron lyhyesti, missä aineistossa ei puhuta. Yhteenveto osiossa kerron tarkemmin kertaan löytämäni diskurssien sisällöt sekä esiintyneet subjektipositiot.

Pynnösen (2013) mukaan diskurssianalyysi koostuu eri vaiheista, joten hyödynnän näitä vaiheita analyysissäni. Analysoinnin aloitin lingvistisestä eli tekstuaalisesta vaiheesta (Pynnönen, 2013). Lingvistiikka koostuu kielentutkimisen eri haaroista. Se tutkii kielten kielioppia, joka sisältää fonologian eli ääniopin, morfologian eli muoto-opin, syntaksin eli lauseopin ja semantiikan eli merkitysopin. Lingvistiikassa tutkitaan kielen rakennetta eikä niinkään varsinaista kielenkäyttöä. Lingvistisessä vaiheessa tutkitaan kieltä ja sen ominaisuuksia. (Fairclough, 1989.) Analyysissa voidaan tarkastella kielioppia (esimerkiksi

verbien aktiivi- ja passiivimuotojen käyttöä), sanastoa (mm. sanavalintoja) ja semantiikkaa (Pynnönen, 2013). Seuraava vaihe on tulkitseva analyysi. Tässä analyysi vaiheessa huomioitavaa ovat prosessit, jotka rakentavat sosiaalista todellisuutta ja ylläpitävät sitä. Tulkitseva diskurssianalyysi pyrkii tunnistamaan tavanomaisimpia diskursseja, jotka tuottavat ja ylläpitävät merkityksiä ja tulkintoja. Kolmas vaihe tutkii aineistoa kriittisen diskurssianalyysin kautta. (Pynnönen, 2013.)

Analyysin aluksi jäsentelin aineiston Microsoft Word -tekstinkäsittelyohjelmalla. Tämän jälkeen luin aineiston läpi useampaan otteeseen. Diskurssien löytämiseksi aloin pohtia aineistoa apukysymysten avulla: mitä puhutaan, miten puhutaan, missä tilanteessa ja millä seurauksilla. Diskurssien löytämisen jälkeen aloin etsiä aineistosta opettajaan, oppilaaseen ja koiraan viittavia lauseita.

Tulokset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tutkia koira-avusteista pedagogiikkaa, mitä se tarkoittaa ja miten siitä puhutaan opettajan, oppilaan ja koiran näkökulmasta sekä millaisia subjektipositioita näkökulmista tuotetaan. Tutkimuksen tavoitteena on tuoda esille kyseiset näkökulmat koira-avusteiseen pedagogiikkaan liittyen sekä tarkastella miten puhetapa muuttuu eri näkökulmista puhuttaessa.

Tässä luvussa esittelen diskurssianalyysin tulokset. Ensin kuvailen ohjeistuksen kuvan analyysin tulokset. Sen jälkeen esittelen aineistosta löytyneet diskurssit. Näiden jälkeisessä luvussa käsittelen aineistosta löytämäni subjektipositiot. Viimeisessä luvussa tarkastelen asioita, jotka eivät ilmene aineistossa.

5.1 Ohjeistuksen kuva

Opetushallituksen sivuilla julkaistuun ohjeistukseen ”koirat koulussa- koira-avusteisen toiminnan ohjeistus oppilaitoksille” (OPH, julkaisuaika tuntematon a) on liitetty kuva 1. kuvastamaan koira-avusteista toimintaa. Kuva on otettu ulkona, eikä siinä esiinny koiran ohjaaja tai opettaja. Siinä koira on etualalla ja lapset ovat sivussa. Kuvassa lapset ovat istuutuneet maahan koiran tasolle ja koskettelevat koiraa päästä ja kaulan alueelta. Koira on sijoitettu lasten keskelle. Lapset ovat iloisia ja nauravaisia, mikä voi viitata siihen, että lapset nauttivat tilanteesta. Antaako aineiston kuva ymmärtää koiran pitävän kosketuksista, isoista ja äänekkäistä ihmismääristä?

Koira-avusteiseen toimintaan tarvitaan koira ja koiran ohjaaja sekä ympäristö, jossa koira-avusteisuutta voidaan tehdä. Opetushallituksen julkaisun mukaan koira-avusteiselle toiminnalle tulee olla pedagogiset tai hyvinvointiin liittyvät perustelut. Ohjeistuksen kuvaksi on valittu koiran ja lasten kohtaaminen ulkona eikä opetustilanteesta, jossa koiran kanssa työskenneltäisiin luokassa.

Kuva 1. Lapset ja koira yhdessä. (Getty Images)

5.2 Aineistosta löytyneet diskurssit

Tässä luvussa esittelen aineistosta löytämäni diskurssit. Aineistostani löytämäni diskurssit ovat arvo-, terveys ja hyvinvointi -, turvallisuus- ja soveltuvuusdiskurssi. Esittelen näitä diskursseja perusteluiden kanssa.

5.2.1 Arvodiskurssi

Aineistossa arvioidaan asioita eri tavoilla. Ohjeistuksessa arvioidaan yhteistyökumppanit Allergia-, Iho- ja Astmaliitto ry, Suomen Kennelliitto ry, Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry ja koulutuksen järjestäjä arvokkaiksi lähteiksi. Opetushallitus on yhteistyössä muiden tahojen kanssa ”*laatinut ohjeistuksen*” muille. Ohjeistuksen tarkoituksena on ohjeistaa jotakin toimijaa toimimaan ohjeistuksen mukaisesti (Kielitoimiston sanakirja, 2022). Verbi ”*laatia*” tässä tapauksessa tarkoittaa kirjoitettua tekstiä (Kielitoimiston sanakirja, 2022).

”Opetushallitus on yhdessä Allergia-, iho- ja astmaliitto ry:n, Kennelliitto ry:n ja Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n sekä koulutuksen järjestäjän edustajan kanssa laatinut ohjeistuksesta opetustoimen johtajille, rehtoreille sekä

opetushenkilöstölle tilanteisiin, joissa suunnitellaan koira-avusteista työskentelyä oppilaitoksessa (s. 1)”

Aineistossa opetus- ja kasvatustyön ammattilaisen subjektipositiot arvotetaan lauseissa eri tavoin. Esimerkiksi ohjeistuksen ensimmäisessä lauseessa puhutaan opettajista ja kasvattajista aktiivisina subjekteina. Aineiston mukaan kasvatustyön ammattilaisen kiinnostus on kasvussa koira-avusteisen toiminnan suhteen. Oletusta ei kuitenkaan tuoteta sekundääriaineistosta.

”Kasvatustyön ammattilaisten kiinnostus koirien kanssa työskentelyyn on kasvussa. (s. 1)”

Toinen esimerkki virke on myös kirjoitettu passiivissa ”*tulee tiedottaa*”, mistä johtuen aktiivinen toimija tiedottamisessa häilyy pois. Kuitenkin tiedetään, että opettaja on tässä passiivin kohteena, eli hänen täytyy ottaa selvää koira-avusteisesta toiminnasta ja tiedottaa siitä kokonaisvaltaisesti.

”Koira-avusteisesta toiminnasta tulee tiedottaa koko oppilaitoksen henkilökunnalle, oppijoille ja huoltajille. (s. 2)”

Subjektipositioiden arvottaminen näkyy myös asettelun kautta. Aineistosta tulee ilmi, että oppilaan ensisijainen oikeus on käydä koulua ja opiskella. Tätä oikeutta horjuttavat kaikki, mikä voi heikentää oppilaan mahdollisuuksia koulunkäyntiin. Puhutaan oppilaan oikeudesta ja oikeudella tarkoitetaan oppilaat etua, oikeutta saada osallistua opetukseen (kielitoimiston sanakirja, 2022), mikä on myös määritelty oppivelvollisuuslaissa. (Oppivelvollisuuslaki, 2020)

”Oppijan oikeus osallistua opetukseen oppilaitoksen tiloissa on ensisijaista (s. 1)”

Arvodiskurssi näkyy myös eriarvoisuutena ja esineellistämisenä. Tämä näkyy aineistossa esineellistämiskurssina. Esineellistämällä tarkoitetaan esineen kaltaiseksi tai kuuluvaksi tekemistä (kielitoimiston sanakirja, 2022). Aineistossa esineellistäminen tuodaan ilmi koiran kautta. Esimerkiksi koirasta puhutaan esineenä (työväline), jota voidaan käyttää opetukseen. Pedagogisella työvälineellä tässä tapauksessa tarkoitetaan kasvatuksellista työvälinettä (kielitoimiston sanakirja, 2022).

” -- koira on koululla säännöllisesti opettajan pedagogisena työvälineenä, -- (s. 2)”

Koiran esineellistäminen ilmenee myös ohjeistuksen muissa osissa. Ohjeistuksen toinen virke puhuu koiran toimivuudesta. Aineistossa toimivuudella tarkoitetaan tehtävän suorittamista tai osallistumista tehtävään. Tässä tapauksessa tehtävät liittyvät oppilaitoksiin eikä niitä ole eritelty mitenkään. Koiran esineellistäminen ilmenee myös ohjeistuksen listauksessa, jossa koira rinnastetaan esineeksi, joka pystytään soveltuvuustestaamaan.

” Koiria toimii sekä peruskouluissa että lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa. (s. 1)”

”Koiran tulee olla soveltuvuustestattu koira-avusteiseen työskentelyyn -- (s. 1)”

Esineellistämiskurssi tulee esille myös valtioneuvoston asetuksessa. Siellä on annettu määritelmä seura- tai harrastuseläimelle. Valtioneuvoston asetuksessa koira määritellään esineeksi, joka voidaan myydä, välittää, vuokrata ja niin edelleen.

” -- jota pidetään seuran, harrastuksen, myymisen, välittämisen, vuokraamisen, kasvattamisen, valmentamisen, kouluttamisen, säilytettäväksi tai hoidettavaksi ottamisen vuoksi taikka muusta vastaavasta syystä; -- (s. 9)”

Arvo diskurssiin liittyy myös diskurssi vakaumuksesta ja kulttuurista. Nykyisin on yleistä, että kouluissa oppilailla on erilaisia kulttuurisia ja vakaumuksellisia huomioon otettavia asioita. Aineistossa tuli myös ilmi, että kulttuurinen ja/tai vakaumukselliset seikat tulee huomioida oppilaiden kohdalla. Vakaumuksella tarkoitetaan jotakin uskonnollista, eettistä tai poliittista vakaata käsitystä johonkin asiasta (Kielitoimiston sanakirja, 2022). Kulttuurilla tarkoitetaan jonkin yhteisön ajattelu- ja toimintatapoja (Kielitoimiston sanakirja, 2022). Kuitenkin aineistossa ei huomioida opettajien tai koiran vakaumusta tai kulttuurisia seikkoja.

”Oppijoiden vakaumus ja kulttuuriset seikat tulee myös huomioida. (s. 2)”

Hyödyntämisen diskurssi kuuluu myös arvo diskurssiin, koska hyödyntämisessä jotakin asiaa käytetään hyväksi jollakin tavalla. Koira-avusteisuus tarkoittaa tässä tilanteessa toimintaa, jossa

hyödynetään koira ja sen tuomia vaikutuksia opetukseen ja oppijoihin. Hyödyntäminen ilmenee puheena työskentelystä ja koiran käymisestä koululla silloin tällöin.

” -- koira käy silloin tällöin koululla -- (s. 2)” ja ” -- koira on koululla säännöllisesti -- (s. 2)”

Koira-avusteisen toiminnan aineiston yleinen hegemonia liittyy koiran hyödyntämiseen opetuksessa tai koiran kanssa työskentelyyn. Arvotetaan koira työpariksi eikä pelkästään esineeksi. Koirasta tulee tasavertainen ihmisten kanssa.

” -- koirien kanssa työskentelyyn -- (s. 1)”

Näistä kaikista voidaan nähdä, miten ohjeistus arvottaa eri asioita. Ohjeistuksessa arvotetaan oppilaiden oikeudet ensisijaisiksi ja koiran käyttö on toissijaista. Ohjeistuksessa ei kiinnitetä huomiota opettajien näkemyksiin koira-avusteisesta toiminnasta. Opettajat esiintyvät enemmän passiivisina toimijoina ja vähemmän aktiivisina subjekteina. Ohjeistuksesta koulutuksen järjestäjällä on suuri vastuu ja päätävältä koira-avusteisen toiminnan suhteen.

5.2.2 Terveys ja hyvinvointi -diskurssi

Aineistossa rakennetaan terveys ja hyvinvointia fyysisten ja psyykkisen ominaisuuksien avulla. Terveys ilmenee puheena allergioista, astmasta sekä muista terveyteen liittyvistä seikoista. Näitä seikkoja ei kuitenkaan aineistossa eritellä sen tarkemmin. Terveystä puhuttaessa lauseet ovat toteavia ”tulee huomioida” ja ”ei saa vaarantaa”.

”Koiran käyttö opetuksessa ei saa vaarantaa kenenkään terveyttä. Esimerkiksi allergiat, astma sekä mahdolliset muut terveydelliset seikat tulee huomioida. (s. 1).”

Aineistossa puhutaan ihmisten terveydestä ja ihmiset jaotellaan vielä iän mukaan kouluikäisiksi ja muiksi. Sekundääri aineistosta saadaan selitys primääriaineiston terveydellisille valinnoille. Sekundääriaineistossa on Allergia-, Iho- ja Astmaliiiton ohjeistus. Siellä tuodaan ilmi allergian ilmenevyys, oireet ja hoito sekä suomalaisten allergiaprosentit. Liitteessä eritellään kouluikäisten oireet omaksi prosenttiluvuksi.

”Suomalaisista noin 15 % on allergisia eläimille. Kouluikäisistä oireita saa noin 20 %. (s. 2)”

Terveys tulee myös ilmi psyykkisenä hyvinvointina. Psyykkinen hyvinvointi tässä tilanteessa tarkoittaa koiran tuomaa mielihyvää, iloa, elämyksiä ja läheisyyttä. Hyvinvointi myös ilmenee myös liikuttumisena ja kiitollisuutena. Hyvinvoinnista puhutaan myös elämänlaadun parantamisena ja kuinka se vaikuttaa kokonaisvaltaisesti ihmisten hyvinvointiin. Psyykkisen hyvinvoinnin ominaisuudet kumpuavat sekundääriaineistosta.

”-- koira tuo iloa, elämyksiä ja läheisyyttä ihmisille -- (s. 4)”

”-- tarjoaa mahdollisuuksia -- elämänlaadun parantamiseen ja vaikuttaa sitä kautta positiivisesti ihmisen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. (s. 4)”

Aineistossa puhutaan myös koiran terveydestä. Koiran terveydestä puhutaan perusterveydestä eikä sitä olla sen kummemmin määritelty. Koiran terveyttä tuodaan ilmi myös levon, tilojen, taukojen ja ulkoilutusten myötä. Koiran terveys on mainittu ohjeistuksen listauksessa viimeisenä. Koiran terveydestä puhutaan ehdollistavasti ”pitää olla”, kuitenkin ohjeistuksessa puhutaan huomioitavista seikoista konditionaalissa ”tulisi huomioida”. Koiran terveyden huomioiminen risteää arvo diskurssin kanssa, koska arvo diskurssissa koira rinnastettiin esineeseen.

”Koiran pitää olla perusterve. (s. 2)”

”Tässä toiminnassa tulee huomioida eläinsuojelusäännökset kuten esimerkiksi lepo, tilat, tauot ja ulkoilutukset. (s. 2)”

Sekundääriaineistosta kumpuaa puhe koiran terveydestä ja hyvinvoinnista. Siellä määritellään koiran terveys ja hyvinvointi rotukohtaisiksi ja terveyttä voidaan edistää eri työkalujen avulla. Terveydestä puhutaan edistettävänä asiana, joka voidaan korjata työkaluilla. Koiran terveys ilmenee hyväluontoisuutena, rodunomaisuutena sekä hyvinvointisuutena.

”Koirien terveyden edistämiseksi on myös olemassa monia työkaluja, kuten terveystutkimuksia ja tietoa koirien terveysongelmien periytyvyydestä. (s. 21)”

”-- rotu ja sen terveyteen vaikuttavat asiat -- (s. 22)”

”Tavoitteena on terve, hyväluonteinen, käyttöominaisuuksiltaan ja rakenteeltaan sekä ulkomuodoltaan rodunomainen, hyvinvoiva koira. (s. 22)”

Valtioneuvoston asetuksessa puhutaan koiran hyvinvoinnin olevan tarkkailtava asia erityisesti lisääntymisaikana ja hoito-olosuhteiden muuttuessa. Hyvinvoinnista huolehtiminen sisältää säädökset juotosta ja ruuasta, pitopaikasta ja sopivista olosuhteista sekä lisääntymisestä. Valtioneuvoston asetuksessa terveys ilmenee myös tarkastettavana, korjattavana ja selvitettävänä asiana.

”Eläimen terveyden ja hyvinvoinnin tarkastukseen on kiinnitettävä erityistä huomiota – – Jos tarkastuksessa havaitaan jotain poikkeavaa, on ryhdyttävä välittömiin toimenpiteisiin tilanteen selvittämiseksi ja korjaamiseksi. (s. 11)”

Koiran hyvinvointi ilmenee myös puheena kohtaamistilanteissa, josta he nauttivat ja saavat hyvän mielen. Kuitenkin koiran hyvinvointiin liittyy myös arvottamista, koska sekundääriaineistossa listataan koira hyvinvoinnin saajaksi, mutta viimeisenä. Asiakkaan ja koiranohjaajan hyvinvointi tulee ennen koiran hyvinvointia.

” – – kohtaamistilanteesta nauttivat ja saavat hyvän mielen kaikki osapuolet: asiakas, koiranohjaaja ja koira. (s. 4)”

Terveys nähdään ominaisuutena, jota ei saa kukaan vaarantaa. Se kuitenkin risteää fyysisten ja psyykkisten oireiden kanssa, koska koiran ajatellaan antavan paljon psyykkiselle terveydelle, mutta kuitenkin fyysistä terveyttä ei saa vaarantaa. Fyysiset terveysriskit ovat kuitenkin sellaisia, että niiden ilmentyessä tulee koira-avusteisuus lopettaa. Terveys ja hyvinvointi on aineiston mukaan yksi tärkeimmistä arvoista, koska puhuttaessa koira-avusteisuudesta tulee ensisijaisesti huomioida koiran aiheuttamat terveysriskit. Terveys arvotetaan myös korkealle, koska moni liite käsittelee joko ihmisten terveyttä tai koiran terveyttä.

5.2.3 Turvallisuusdiskurssi

Aineistosta puhutaan turvallisuudesta monin tavoin. Turvallisuus tulee ilmi turvallisuuden takaamisena sekä turvan kautta. Mitä erityisesti pidetään uhkana tilanteessa, jossa koira tuodaan luokkaan. Aineistossa uhkana pidetään lapsen ja koiran kohtaamista. Ensisijaisesti aineiston mukaan on tärkeää turvat kohtaaminen oppijalle ja sen jälkeen vasta koiralle. Turvallinen

kohtaaminen toteutetaan ohjaajan kautta. Turvallisuus ilmenee koiran työskentelyaikojen ja muiden työskentelyyn liittyvien yksityiskohtien kautta. Turvallisuutta edesauttaa toiminnassa huomioitavat levot, tauot, tilat ja ulkoilutukset.

” Ohjaajan tehtävänä on taata turvallinen kohtaaminen sekä oppijalle, että koiralle (s. 2)”

”Tässä toiminnassa tulee huomioida eläinsuojelusäännökset kuten esimerkiksi lepo, tilat, tauot ja ulkoilutukset. (s. 2)”

Turvallisuus ilmenee aineistossa myös turvan antajan roolissa. Aineistossa esiintyvä turva tarkoittaa asiaa, johon voi turvautua. Tässä tapauksessa turvaututaan vakuutukseen ja turva tulee selvittää koulutuksen järjestäjän toimesta.

”Koulutuksen järjestäjän tulee selvittää vakuutus turva koira-avusteiseen työskentelyyn (s. 2)”

Valtioneuvoston asetuksessa ”säädetään” eläinsuojelusta koirien pidossa. Säättämällä aineistossa tarkoitetaan oikeutusta juridisesta näkökulmasta katsottuna (Kielitoimiston sanakirja, 2022). Valtioneuvoston säädöksessä määritellään seura- tai harrastuseläin, puhutaan pitopaikasta ja sen olosuhteista, vaatimuksista, hoidosta, juotosta ja ruokinnasta ja lisääntymisestä. Asetuksessa koirasta rinnastetaan eläimeen, jota pidetään seuran, harrastuksen, myymisen, välittämisen, vuokraamisen, kasvattamisen, valmentamisen, kouluttamisen, säilytettäväksi tai hoidettavaksi ottamisen vuoksi. Pitämisellä tarkoitetaan omistaa tai elättää.

” -- seura- tai harrastuseläimellä koiraa -- , jota pidetään seuran, harrastuksen, myymisen, välittämisen, vuokraamisen, kasvattamisen, valmentamisen, kouluttamisen, säilytettäväksi tai hoidettavaksi ottamisen vuoksi taikka muusta vastaavasta syystä (s. 9)”

Aineistossa ei ilmene puhetta opettajien turvallisuudesta, vaan turvallisuus tulee ilmi oppijan ja koiran näkökulmista. Turvallisuuden takaajana toimii koiran ohjaaja. Turvallisuuskurssi risteää osittain arvotietokurssin kanssa. Koiran turvallisuus huomioidaan, jolloin koiraa inhimillistetään eikä rinnasteta ainoastaan esineeksi. Turvallisuuskurssissa on myös puhe koiran levosta, tiloista, tauoista ja ulkoilutuksista, eli koiran hyvinvointiin kiinnitetään myös

huomiota. Aineistossa turvallisuus tuotetaan koiran hyvinvoinnin kautta, eli puhutaan koirasta turvallisuusriskinä, jos se on huonosti voiva.

5.2.4 Soveltuvuusdiskurssi

Aineistossa puhutaan koiran soveltuvuudesta koira-avusteiseen työskentelyyn. Tästä syystä nimeän diskurssin soveltuvuusdiskurssiksi. Soveltuvuus ilmenee primääriaineistossa testattavana ominaisuutena ja soveltuvuus vaihtelee oppilas- tai opiskelijaprofiilien myötä. Soveltuvuus ilmenee myös koiran toimimisena opettajan työvälineenä.

”Koiran tulee olla soveltuvuustestattu koira-avusteiseen työskentelyyn kyseisen oppilaitoksen oppilas- tai opiskelijaprofiilin mukaisesti. (s. 1)”

” -- koira on koululla säännöllisesti opettajan pedagogisena työvälineenä. -- (s. 2)”

Sekundääriaineistosta kumpuaa soveltuvuudesta puhuminen laajemmin. Soveltuvuus diskurssin kuuluu soveltuvuuden kuvailu monipuolisesti. Sekundääriaineistossa soveltuvuutta kuvaillaan eri tavoin. Soveltuva koira on koulutettava, reagoimaton, sirutettu, kypsä ja kävelevä koira. Se on myös rauhallinen, peloton ja yhteistyökykyinen. Soveltuvuudesta puhutaan toteamuksin ja vaatimuksin. Soveltuvuuteen ei kuitenkaan olla huomioitu erilaisien koirarotujen soveltuvuutta.

” -- koiran reagointia erilaisiin pintoihin ja ääniin -- yhteistyötä omistajansa kanssa sekä suhtautumista muihin ihmisiin. (s. 7)”

”Koira ei saa pelätä ihmistä tai osoittaa aggressiivisuutta -- (s. 7)”

” -- koiran tulee olla sirutettu (s. 7)”

”Koiran tulee olla kokeen aikana täyttänyt yhden vuoden (s. 7)”

Soveltuvuus mainitaan myös terveyden kautta. Aineistossa puhutaan koiran rodunomaisista käyttöominaisuuksista ja rakenteesta, mitkä tulee huomioida koira-avusteisessa toiminnassa ja koiran soveltuvuudessa kyseiseen toimintaan. Kasvatus- ja kuntoutuskoirat ry:n soveltuvuuskokeeseen ei voi osallistua, jos alla olevat ehdot eivät täyty.

”Laumanvartijarotuisilta tai muuten voimakkaan vartiointitaidon omaavilta koiraroduilta edellytämme vähintään kolmen (3) vuoden ikää ennen soveltuvuuskokeeseen tulemista. Tällöin koira saa kypsyä rauhassa. (s. 7)”

”Lyhytkuonoisilta roduilta vaaditaan hyväksytysti suoritettu kävelytesti. Huomaathan, että koira voi osallistua kävelytestiin täytettyään 18 kuukautta (s. 7)”

Soveltuvuudesta puhutaan myös muun kuin koiran kautta. Jotta soveltuvuuskokeeseen voi osallistua, täytyy olla pohjakoulutukseltaan sosiaali-, terveys- tai kasvatustalon ammattilainen. Täten säännöllistä koira-avusteista työskentelyä kouluissa voi suorittaa vain kasvatustalon ammattilainen, joka on suorittanut hyväksytysti soveltuvuuskokeen ominaisuuksiltaan soveltuvan koiran kanssa.

”Mikäli työpäri haluaa valmistua viralliseksi kasvatus- ja kuntoutuskoirakoksi, tulee ammattihenkilön olla pohjakoulutukseltaan sosiaali-, terveys- tai kasvatustalon ammattilainen (s. 6)”

Soveltuvuusdiskurssi antaa ymmärtää, että koira-avusteinen toiminta on riippuvaista koiran terveydestä ja käyttäytymisestä. Terveiden ja käyttäytymisen ollessa kunnossa koira-avusteinen toiminta on vastuullista. Vastuulliseksi toiminnan tekee myös kaikkien edellä mainittujen ominaisuuksien täyttyminen. Koiran soveltuvuus ei riitä yksistään soveltuvuuden täyttämiseen, vaan myös koirakon ohjaajan tulee olla myös soveltuva koulutuksensa osalta. Kuitenkaan muita asioita soveltuvuudesta ohjaajan osalta ei mainita.

5.3 Aineistossa esiintyvät subjektipositiot

Diskurssianalyysissä subjektit ovat yleensä teksteissä esiintyviä aktiivisia toimijoita (Fairclough, 1989). Primääriaineistossa esiintyvät subjektit ovat opetushallitus, järjestöt: Kennelliitto, Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä sekä Allergia-, Iho- ja Astmaliiitto, koulutuksen järjestäjän edustaja, opetuksen ja koulutuksen järjestäjä, koira, kasvatus- ja opetusalanammattilainen ja koiran ohjaaja. Sekundääriaineistoissa subjektit ilmeni vielä lisää, esimerkiksi suomalaiset, koirakko, koirankasvattaja, rotujärjestöt sekä koiran omistaja ja haltija.

Valitsemieni subjekteja ovat oppija(t), kasvatustilainen ja opetusalan ammattilainen sekä koira, koska kyseiset subjektit ilmenevät tutkimuskysymyksessäni: Miten koira-avusteisesta pedagogiikasta puhutaan opettajan, oppilaan ja koiran näkökulmista? Tarkoituksena oli saada tietää, millaisia eri subjektipositioita opettajasta, oppilasta ja koirasta tuotetaan. Aineistossa kuitenkin puhutaan oppilaasta ja opettajasta eri termein, mitä tutkimuskysymykseni oli alun perin. Tästä johtuen joudun esittämään karkeasti aineistossa esiintyviä subjektit tutkimuskysymysteni subjekteja koskeviksi: oppilas = oppija ja opettaja = kasvatustilainen. Koirasta puhutaan koirana ohjeistuksessa, koska virallisissa dokumenteissa ei voida koiraa rinnastaa hellittelynimiin tai haukkumasanoihin, koska silloin kirjoittajan oma kantansa tulisi näkyviin.

5.3.1 Opettajasta tuotetut subjektipositiot

Aineistossa opettajan subjekti ilmenee puheena kasvatustilaisesta. Opettajasta tuotetaan subjektipositioita: *”tiedonvälittäjä”* ja *”vastuunkantaja”* ja *”selvittelijä”*. Tarkastelin subjektipositioita niin primääriaineistossa kuin sekundääriaineistossa. *”Tiedonvälittäjän”* subjektipositio ilmenee puheena koira-avusteisen toiminnan tiedottamisessa. Aineistossa puhutaan passiivissa tiedottamisesta, mutta siitä voidaan olettaa, että tiedottajana toimii opettaja. *”Tiedonvälittäjä”* positio ilmenee myös sekundääriaineistossa, Allergia-, Iho- ja Astmaliiiton ohjeistuksessa, allergisten oireiden tiedottamisena ja niiden sivistäjänä. Ohjeistuksessa *”vastuunkantaja”* subjektipositio tuotetaan henkilönä, joka suunnittelee koira-avusteista toimintaa huolellisesti sekä ottaa vastuuta oppilaiden auttamisesta. *”Vastuunkantajan”* subjektipositio ilmenee myös puheena eri asioiden huomioijana. Esimerkiksi sekundääriaineistossa puhutaan tilojen siisteydestä ja allergeenien jäämisestä luokkaan huomiotavina asioina. *”Vastuunkantaja”* subjektipositioon ei kuitenkaan kuulu koiran testaaminen, koira-avusteisesta toiminnasta päättäminen tai vakuutuksen hankkiminen. *”Selvittelijän”* subjektipositio kumpuaa erityisesti Allergia-, Iho- ja Astmaliiiton ohjeistusta. Se ilmenee puheena selvittämisestä. Esimerkiksi opettajan tulee selvittää oppilaiden allergiat. Primääriaineistossa selvittelijän rooliin kuuluu selvittää myös vakaumus ja kulttuuriset seikat sekä koiran terveystilanne. *”Selvittelijän”* subjektipositiossa ei oteta selvää vakuutuksista koiralle tai sopiiko koira-avusteinen toiminta siihen kouluun.

5.3.2 Oppilaasta tuotetut subjektipositiot

Opetushallituksen ohjeistuksessa **oppilaan** subjekti ilmenee puheena oppijasta. Aineistossa oppijasta tuotetaan subjektipositioita: *"ei terve"*, *"kohde"* ja kuvan perusteella esiintyvä subjektipositio *"iloinen lapsi"*. Myös oppijan subjektiposition kohdalla tarkastelin ensin primääriaineistoa, minkä jälkeen siirryin sekundääriaineiston tarkasteluun. Aineistossa oppijan *"ei terve"* subjektipositio ilmenee puheena sairauksista, oireista ja hoidosta. Sairauksiksi lasketaan allergiat, iho- ja astmaoireet ja muut terveydelliset seikat. Sekundääriaineistosta kumpuaa enemmän puhe allergioista ja niiden oireista ja hoidosta. Subjektipositio *"kohde"* tuotetaan passiivi verbien avulla. Oppijasta tehdään objekti eli tekemisen kohde. *"Kohde"* subjektipositio ilmenee oikeuteen opiskella, kulttuurisiin ja vakaumuksellisiin seikkoihin tai turvallisuuteen liittyvänä puheena. Oppijan subjektipositio ilmenee erityisesti arvodiskurssin kautta. Oppijan ensisijainen oikeus on opiskella ja aineistossa se arvotetaan korkeimmalle. Kuvan perusteella löytämäni subjektipositio *"aktiivinen lapsi"*. Subjektipositio ilmenee kuvan kautta lasten hymyilyn ja iloisuuden kautta. Tässä subjektipositiossa lapsi on aktiivinen toimija, joka osoittaa tunteitaan ja koskettelee koira. *"Aktiivinen lapsi"* subjektipositio tuotetaan myös sekundääriaineistossa. Kennelliiton Kaverikoira -julkaisussa on kuva lapsesta ja koirasta. Tässäkin kuvassa lapsesta tehdään aktiivinen toimija, koska se koskettelee koira.

5.3.3 Koirasta tuotetut subjektipositiot

Viimeinen tarkastelemani subjektipositio on **koira**. Aineistossa koirasta tuotetaan useita subjektipositioita: *"haittaesine"*, *"soveltuvaesine"*, *"hyvinvoiva"*, *"ammattilainen"* ja *"ilon tuoja"*. Subjektipositio *"haittaesine"* ilmenee puheena turvallisuus uhkana sekä koiran aiheuttamista haitoista ympäristölle. Koirasta tuotetaan kuvaa uhkana lasten kanssa toimiessa ja kohtaamistilanteissa. Aineistossa koirasta esiintyvä subjektipositio *"soveltuvaesine"* tuotetaan monin eri tavoin. *"Soveltuvaesine"* ilmenee puheena koiran ominaisuuksista: ikä, rotu ja sosiaalisuus. Koiran soveltuvuutta mitataan myös soveltuvuustestien avulla. Soveltuvuutta mitataan työskentelemisenä eri tukea tarvitsevien ihmisten kanssa, reagoimattomuutena erilaisiin ääniin ja pintoihin sekä koirakon yhteistyön kautta. *"Hyvinvoiva"* subjektipositio ilmenee puheena terveestä koirasta. Terveen koiran ominaisuuksia ovat hyväluontoisuus, rodunomaisuus ja käyttöominaisuudet. *"Hyvinvoiva"* koira tuotetaan myös aktiviteettien, levon ja ravinnon kautta. Subjektipositio *"ammattilainen"*

ilmenee puheena ja tasavertaisuutena ihmisten kanssa. Koirasta tulee ammattilainen, kun on läpäissyt soveltuvuustestit. Ammattilaisuus näkyy myös tasavertaisena keskusteluna opettajan position kanssa. Tasavertaisuus ilmenee puheena koirasta opettajan ja koiranohjaajan työparina. Koirasta tuotettu ”ilon tuoja” subjektipositio ilmenee puheena koirasta hyvän mielen tuojana. Primääriaineistossa ”ilon tuoja” ilmenee kuvan kautta. Kuvassa koira tuottaa iloa lapsille sen ympärillä. Sekundääriaineistossa puhutaan koiran aikaansaamista liikuttumisen tunteista sekä ilon kyynelistä.

5.4 Mistä aineistossa ei puhuta?

Aineisto koostuu opetushallituksen laatimasta ohjeistuksesta. Siinä tuodaan ilmi niitä asioita, joihin halutaan kiinnittää huomiota. Aineistossa näin ollen ei puhuta esimerkiksi opetushallituksen vallasta tai asemasta yhteiskunnassa. Opetushallitus on kulttuuri- ja opetusministeriön alainen kansallinen toimija (OPH, julkaisuaika tuntematon b). Opetushallitus on saanut hegemonisen aseman suomalaisten keskuudessa. Sitä on edesauttanut puhe maailmalla Suomen hyvästä koulutuksesta ja koulujärjestelmästä, jota ylläpidetään opetushallituksen kautta.

Aineistossa puhutaan erityisesti opetustilanteista, joissa hyödynnetään koira-avusteita toimintaa. Aineistossa oppimistilanteista puhutaan paljon oppijan ja opettajan näkökulmista, mutta millaisia oppimistilanteet ovat koiralle ja hyötyykö koira niistä oppimistilanteista jäävät toissijaiseen asemaan. Koiran näkökulma tuotetaan puheena koiran oikeuksista. Ohjeistuksessa ei huomioida, mitä itse koira on mieltä kyseisestä toiminnasta. Miten koiran mielipide edes pystyttäisiin huomioimaan?

Aineisto koostuu ohjeistuksesta sekä liitteistä ohjeistuksen rinnalla. Ohjeistuksessa puhutaan toisten liitteiden sisällöstä enemmän kuin toisten. Esimerkiksi ”*koiran tulee olla soveltuvuustestattu koira-avusteiseen työskentelyyn*” ja tämä tieto kumpuaa Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä julkaisusta. Toinen esimerkki: ”*koiran pitää olla perusterve*” ja tämä on tiivistetty tieto Kennelliiton julkaisusta koiran terveys. Voidaanko tästä päätellä, että toiset liitteet ovat tekstiarvoltaan suuremmassa roolissa kuin toiset? Entä onko toisilla liitteillä enemmän painoarvoa kuin toisilla?

Ohjeistuksen ja liitteiden välillä valitsee hegemoninen ymmärrys koira-avusteisen toiminnan edellytyksistä ja mitä huomioitavaa kyseisessä toiminnassa on. Siinä puhutaan koira-

avusteisesta toiminnasta, mikä määritelmänä koskee vapaaehtois pohjalta tapahtuvaa koira-avusteista työskentelyä. Kouluissa koira-avusteista työskentelyä voidaan kuitenkin tehdä usealla eri tavalla. Esimerkiksi vapaaehtois pohjalta tapahtuvaa koira-avusteista toimintaa tai tavoitteellisempaa koira-avusteista pedagogiikkaa. Tämä herättää pohtimaan, onko ohjeistuksessa tarkoituksella puhuttu koira-avusteisesta toiminnasta pedagogiikan sijaan.

5.5 Tulosten yhteenveto

Aineistoni koostui yhteensä 27 sivusta. Ne olivat suoraan kopioituja internet-sivustoilta ja liitetty Microsoft Word -tekstinkäsittelyohjelmaan. Jaottelin aineiston primääri- ja sekundääriaineistoksi. Primääriaineistoon kuului Opetushallituksen ohjeistus ”Koirat koulussa – koira-avusteisen toiminnan ohjeistus oppilaitoksille” ja sekundääri aineistoon ohjeistuksesta löytyneet liitteet. Ohjeistus on asiatekstiä, jossa lauseet ovat toteavia eli preskriptiivisiä. Sekundääriaineisto koostuu huomiosta, internet julkaisuista ja lakiasetuksista.

Aloin etsiä diskursseja aluksi primääriaineistosta ja diskurssin löydettyäni yritin löytää sille perusteluita sekundääriaineiston avulla. Kaikkiin löytyneisiin diskursseihin löysin selitykset sekundääriaineistosta. Joten ohjeistuksesta löytyneet diskurssit kumpuavat osittain sekundääriaineiston tiedoista. Aineistosta löysin yhteensä neljä diskurssia. Diskurssit olivat *arvo, terveys ja hyvinvointi, turvallisuus ja soveltuvuus*. Löytyneet diskurssit ovat yläkäsitteitä ja niiden sisältä löytyi pienempiä diskursseja, kuten *esineellistäminen, hyödyntäminen, vakaumus/kulttuurisuus* sekä jaottelin *fyysisen ja psyykkisen terveyden* omiksi diskursseiksi.

Arvodiskurssiin kuuluu aineistossa esiintyvien asioiden arvottaminen eriarvoisiksi. Se ilmenee eriarvoisena puheena opettajasta, oppijasta ja koirasta. Esimerkiksi koirasta puhutaan esineenä. **Terveys ja hyvinvointi -diskurssissa** puhutaan fyysisistä ja psyykkisistä terveyteen ja hyvinvointiin liittyvistä seikoista. Fyysisiä terveydellisiä seikkoja ovat iho-, allergia- ja astmaoireet ja psyykkisiä seikkoja ovat mielihyvä, ilo ja läheisyys. **Turvallisuusdiskurssi** ilmenee puheena oppijan ja koiran näkökulmista. Siinä puhutaan oppijan ja koiran välisistä kohtaamistilanteista turvallisuusriskinä sekä käsitellään koiran turvallisuutta sen hyvinvoinnin kautta. **Soveltuvuusdiskurssissa** puhutaan erityisesti koiran soveltuvuudesta. Koiralla täytyy olla tiettyjä ominaisuuksia, jotta se voi soveltua koira-avusteiseen työskentelyyn.

Aineistossa esiintyviä subjektipositioita oli useita. Valitsin omaa tutkimuskysymystäni vastaavat positiot tarkasteltaviksi. Tutkimuskysymykseni koski opettajan, oppilaan ja koiran

näkökulmaa. **Opettajasta** tuotettuja subjektipositioita löytyi yhteensä kolme kappaletta: *"tiedonvälittäjä"*, *"vastuunkantaja"* ja *"selvittelijä"*. **Oppilaasta** tuotettuja subjektipositioita löytyi yhteensä kolme kappaletta: *"ei terve"*, *"kohde"* ja *"iloinen lapsi"*. **Koirasta** tuotettuja subjektipositioita löytyi yhteensä neljä kappaletta: *"haittaesine"*, *"soveltuvaesine"*, *"hyvinvoiva"*, *"ammattilainen"* ja *"ilon tuoja"*.

Analysoin primääriaineiston kuva 1. Kuvassa lapset ovat iloisia ja ilmeisesti nauttivat tilanteesta, kun taas koiran elekieli on päinvastainen. Koiran korvat ovat taaksepäin kääntyneinä ja se siristelee silmiään, mitkä viittaavat koiran tuntevan ahdistusta ja pelkoa. Kuvassa ei näy opettajaa tai koiran ohjaajaa, vaan siinä on kuvattu koiran ja lasten kohtaaminen.

Pohdinta ja johtopäätökset

Pro gradu -tutkielmani tarkoituksena on tutkia koira-avusteista pedagogiikkaa, mitä se tarkoittaa ja miten siitä puhutaan opettajan, oppilaan ja koiran näkökulmasta sekä millaisia subjektipositioita näkökulmista tuotetaan. Tutkimuksen tavoitteena on tuoda esille kyseiset näkökulmat koira-avusteiseen pedagogiikkaan liittyen sekä tarkastella miten puhetapa muuttuu eri näkökulmista puhuttaessa. Koira-avusteiseen pedagogiikkaan tarkoittaa suunniteltua, tavoitteellista ja ammattimaista opetusta (Animal Assisted Intervention, 2020, American Veterinarian Medical Foundation, 2020, Ikäheimo, 2014, Kirnan, ym., 2018, Latvala-Sillman & Anundi, 2018). Sen on osoitettu vaikuttavan positiivisesti oppilaiden oppimismahdollisuuksiin, kokonaisvaltaiseen käyttäytymiseen ja sosiaalisiin taitoihin (Kirnan, ym., 2018, Sandt, 2019). Diskurssianalyysin tulokset viittaavat Opetushallituksen ohjeistuksessa huomion kiinnittyvän oppijoiden oikeuksiin. Koiran käyttöä pidetään toissijaisena opetusmetodina, jota opettaja hyödyntää.

Tämän tutkimuksen diskurssianalyysin tulokset osoittavat, että puheen koira-avusteisuuden olevan kasvussa. Carlyle ja Graham (2021) sekä Hautamäki kollegoineen (2021) ovat tehneet samankaltaisen havainnon koira-avusteisuuden lisääntymisestä erityisesti opetuksen saralla. Monissa tutkimuksissa tarkastelun kohteena ovat ihmiset (Carlyle & Graham, 2021; Hautamäki, ym., 2021), vaikka koira-avusteisessa toiminnassa koirat ovat keskeisessä asemassa (Mignot, ym., 2021). Koira-avusteisen toiminnan säännösten tulisi koskea enemmän koirien hyvinvointia ja koulutusta, jotta voidaan taata koirille ja ihmisille turvallinen kohtaaminen (Mignot, ym., 2021). Opetushallituksen laatima ohjeistus (OPH, julkaisuaika tuntematon a), koskee myös suurilta osin ihmisten hyvinvointia ja oppijan oikeutta opiskella.

Opetushallitus on kulttuuri- ja opetusministeriön alainen kansallinen toimija, jonka tavoitteena on kehittää opetusta ja koulutusta. Sen tavoitteena on myös edistää kansainvälisyyttä. (OPH, julkaisuaika tuntematon b.) Aineistossa arvodiskurssin myötä aloin pohtia esiintyvätkö toiset asiat hierarkkisesti korkeammalla kuin toiset. Tässä tutkimuksessa saatujen tulosten valossa, voidaan ajatella Opetushallituksen esiintyvän hierarkkisesti korkeimmalla, koska sen laatimaa ohjeistus on suunnattu muille kasvatus- ja opetusalan ammattikunnan harjoittajille. Opetusalan viranomaisten työnjako etenee hierarkkisesti seuraavanlaisesti: eduskunta, valtionneuvosto, kulttuuri- ja opetusministeriö, johon Opetushallitus kuuluu, aluehallintovirasto ja kunnat eli koulutuksen järjestäjät (OPH, julkaisuaika tuntematon b).

Aineistossa esiintyvän kuvan analysointi sai pohtimaan koiran elekieltä. Koiran elekieli onkin päinvastainen iloiseen lapsiin nähden (Hasegawa, Ohtani & Ohta, 2014). Tutkimusten mukaan koiran elekieli kertoo paljon sen mielentilasta. Elekieli kertoo, onko koira dominoivassa vaiko alistuvassa mielentilassa. Esimerkiksi korvien ollessa taaksepäin kääntyneinä, koira osoittaa alistuvuutta tai pelkoa. (Hasegawa, ym., 2014.) Koiran silmien siristely osoittaa koiran epäilevän vieraiden ihmisten seuraa. Koiran kiinni oleva suu viittaa koiran levottomuuteen, aggressiivisuuteen tai pelokkuuteen. Koiran olemus on levoton tai pelokas, kun korvat ovat taaksepäin kääntyneinä ja suu on kiinni. (Moore, 2018.) Kuvasta on rajattu myös koiran häntä pois, mikä myös kertoo paljon koiran sen hetkisestä mielentilasta (Hasegawa, ym., 2014). Kuva herättää pohtimaan myös seuraavia kysymyksiä: Miksi ohjeistukseen valittiin kuva koiran ja lasten kohtaamisesta opetustilanteen sijaan? Miksi koiran ohjaaja tai opettaja eivät ole kuvassa mukana? Pyritäänkö kuvalla luomaan positiivista mielikuvaa koira-avusteisesta toiminnasta vetoamalla lukijoiden tunteisiin?

Kokosin myös aineistossa esiintyviä subjektipositioita opettajan, oppilaan ja koiran näkökulmista. Opettajan subjektipositio tuotetaan ohjeistuksen kohteena olemisella ja tiedonvälittäjänä. Kasvatusalan ammattilaisen oletetaan myös omaavan pedagogiikka, jota hän noudattaa. Opettajan subjektipositio ei ole tasavertainen oppija subjektiposition kanssa, kuten aineistossa mainitaan erilaisia huomioon otettavia asioita oppijan näkökulmasta, muttei opettajan. Esimerkiksi oppijan vakaumus ja kulttuuri tulee huomioida tai oppijan terveys ja hyvinvointi on ensisijaista. Näissä ei ole otettu huomioon opettajan kulttuurista taustaa tai terveydellistä tilannetta. Aineistossa myös koira menee opettajan edelle turvallisuus kysymyksessä. Siinä puhutaan oppijan ja koiran turvallisuuden huomioimisesta, muttei mainita opettajan turvallisuutta missään muodossa. Loppupelissä aineistossa kasvatusalan ammattilaisesta puhutaan hyvin vähän.

Oppijan positio nostetaan kaikista tärkeimmäksi ja ensisijaiseksi. Tämän voidaan ajatella kumpuavan osittain oppivelvollisuuslaista: ”Oppivelvollisuuden tavoitteena on turvata kaikille elämässä ja yhteiskunnassa tarpeellinen perusosaaminen ja sivistys sekä edistää yhdenvertaisia mahdollisuuksia kehittää itseään kykyjensä ja tarpeidensa mukaisesti” (Oppivelvollisuuslaki 1:1 §).

Oppijan positio liittyy ensisijaiseen oikeuteen opiskella. Positiolla huomioidaan myös oppijoiden arvo seikkoja, kuten vakaumusta. Oppijan positio ilmenee myös turvallisuuden kautta. Mitä erityisesti pidetään oppijalle uhkana ja miten se tulisi huomioida. Positiota

tuotetaan myös primääriaineiston kuvassa. Oppijat ovat kokoontuneet koiran ympärille ja ne ovat iloisia ja koskettelevat koira. Tämän kautta tuotetaan kuvaa oppijoista innokkaina ja koiran hyväksyvinä ihmisinä.

Koirasta puhutaan objektina eikä niinkään aktiivisena subjektina. Se rinnastetaan esineeksi, hyödyksi sekä terveys ja turvallisuus riskiksi. Koirasta luodaan kuvaa sosiaalisena, ihmiskeskeisenä, ympäristöstä kiinnostuneena ja halukkaana toimimaan ihmisten parissa. Sen myös ajatellaan toimivan tiettyinä kellon aikoina ja tietyllä tavalla.

Suomen eläinsuojeluasetuksessa (2020/1214) ja Opetushallituksen ohjeistuksessa (OPH, julkaisuaika tuntematon a) koira mielletään esineeksi. Kuitenkin tutkimukset Kotschal (2018) ja Pietiläinen (2017) osoittavan koiran olevan muutakin kuin esine. Koiria pidetään ihmisten vertaisina olentoina ja tulevaisuudessa ne voivat olla vielä suuremmassa roolissa teknologisoitumisen myötä. Ne voivat olla ihmisten ainoa fyysinen kontakti, kun kaikki muu tapahtuu teknologian kautta (Kotschal, 2018, Pietiläinen, 2017.) Koirat myös osoittavat pyyteettömästi, rehellisesti ja avoimesti innostumistaan, kiintymystään ja rakkauttaan. Koirat eivät teeskentele olevansa kiinnostuneita, vaan ne ovat aidosti läsnä tilanteissa. (Latvala-Sillman & Anundi, 2018.) Onko kaikilla esineillä tällainen taito? Tunteeko tai näyttääkö kivi tunteita?

Pietiläinen (2017) summaa nykyisin, että koiria hankitaan helpommin kuin ennen, koska ne ovat halvempia. Ne ovat osa kiertotaloutta, minkä takia niiden välttämättä jakseta kouluttaa, kasvattaa tai ylläpitää tarpeeksi hyvin. Koirat ovat kuitenkin tärkeä osa yhteiskuntaa. Koirat auttavat ihmisiä käsittelemään tunne-elämäänsä. Ihmiset hyötyvät myös koirista taloudellisesti, kuten karjapaimenkoirat, poliisikoirat ja muut työkoirat auttavat ihmisiä tekemään työnsä tehokkaammin ja paremmin. (Pietiläinen, 2017.) Täten voitaisiin ajatella, että opettajat pystyisivät tekemään työnsä tehokkaammin, koska muissakin ammateissa koira-avusteisuuden koetaan parantavan ja tehostavan työntekoa.

Koira-avusteinen työskentely vaatii tarkkaa suunnittelua ohjaajan ja henkilökunnan välillä sekä asianmukaista keskustelua ja toiminnan reflektointia (Sandt, 2019). Siinä eläimen ohjaajan tulisi olla koulutettu ammattilainen, joka huolehtisi eläimen terveydestä ja eläimen kanssa työskentelemisen riskeistä (Sandt, 2019, Santaniello, ym., 2020). Aiemmat tutkimukset kertoivat koira-avusteisuuden antavan paljon niin opettajalle, oppilaille kuin koirallekin (Ikäheimo, 2014, Latvala-Sillman & Anundi, 2018). Sillä on myös negatiivisiakin vaikutuksia

niin opettajan, oppilaan kuin koirankin näkökulmista. Negatiivisia vaikutuksia voivat olla opettajalle lisätyö ja lisää tarvittavia resursseja, oppilaalle ahdistusta tai pelkoja koiraan ja koiralle liika kuormittavuus tai väkivalta koiraan kohtaan. (Andersson, 2007.) Ohjeistuksen (OPH, julkaisuaika tuntematon a) suunnittelussa puhutaan myös oppilaiden turvallisuudesta. Oppilaiden turvallisuus tulee ottaa huomioon erityisesti kohtaamistilanteissa.

Koira-avusteisella työskentelyllä on myös fyysisiä, psyykkisiä (Hautamäki, ym., 2021) ja sosiaalisia vaikutuksia (Latvala-Sillman ja Anundi, 2018). Ohjeistuksella (OPH, julkaisuaika tuntematon a) annetaan ymmärtää, että koira-avusteisuuden edellytyksenä on oppilaiden fyysinen ja psyykinen terveys sekä koiran terveys ja hyvinvointi. Aineistossa tuotiin hyvin esille psyykkiset vaikutukset. Esimerkiksi ilon, läheisyyden ja elämyksien kokemukset, mutta vähemmälle huomiolle jäi fyysiset ja sosiaaliset vaikutukset. Fyysisistä vaikutuksista nimettiin erilaiset koiran tuomat riskit, esimerkiksi allergiat- ja astmaoireet. Aineistossa ei kerrottu fyysisistä positiivisista vaikutuksista, kuten stressin vähentyminen ja oksitosiinin lisääntyminen (Latvala-Sillman & Anundi, 2018). Sosiaalisia vaikutuksia, yhteisöllisyys, osallistuminen, kommunikointi- ja vuorovaikutustaidot (Latvala-Sillman & Anundi, 2018), ei huomioitu aineistossa.

Koira-avusteisessa toiminnassa on huomioitava oppilas- tai opiskelijaprofiili, koska jotkin sairaudet ja/tai häiriötilat voivat rajoittaa väliaikaisesti toiminnan (Salmela, 2015, s. 15). Myös koiran soveltuvuutta on hyvä miettiä ennen koira-avusteisen toiminnan aloittamista. Aineistossa määritellään tietyt kriteerit soveltuvalle koiralle, kuten perustottelevaisuus, reagoimattomuus ääniin tai eri pintoihin ja koira ei saa osoittaa aggressiivisuutta missään tilanteessa. Latvala-Sillman ja Anundi (2018) esittelevät huomioon otettavia ominaisuuksia koiraan valittaessa koira-avusteiseen toimintaan. Koiran koko, voimakkuus, sosiaalisuus, terveys ja turkki ovat huomioon otettavia ominaisuuksia (Latvala-Sillman & Anundi, 2018).

Aiemmat tutkimukset tuovat ilmi, että osa koiraroduista soveltuu helpommin ja paremmin koira-avusteiseen työskentelyyn (Suomen Kennelliitto, julkaisuaika tuntematon a), mutta tärkeintä ei ole rotu vaan yksilön ominaisuudet (Latvala-Sillman & Anundi, 2018). Aineistossa ei kiinnitetty huomiota tähän suuremmin. Koirat kuntoutus- ja kasvatustyössä ry:n julkaisussa (Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry, julkaisuaika tuntematon c) oli listattu erilaisia koiralla oltavia ominaisuuksia. Niiden ominaisuuksien täyttymisen myötä koira saisi toimia kuntoutus- ja kasvatustyössä. Kuitenkaan ei ollut listattu tiettyjä ja sopivia koirarotuja koira-avusteiseen

työskentelyyn. Voidaanko ajatella, ajatella koirarodun olevan vähäpätöisempi asia koira-avusteista toimintaa suunniteltaessa?

Koira-avusteinen toiminta saa vahvistusta Perusopetuksen opetussuunnitelman (OPH, 2014) oppimiskäsityksestä. Siinä painotetaan oppimisen iloa ja aktiivista oppimista. Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristöjen kanssa. Perusopetuksen opetussuunnitelmassa mainitaan oppimisen yhdeksi tärkeäksi osaksi ihmisenä kasvaminen ja sivistyminen. Jotta nämä tapahtuvat tarvitaan ymmärrystä ja kunnioitusta ympäröivästä elämästä, kulttuureista sekä ylipäätään maailmasta. (OPH, 2014.) Koira-avusteisuus on hyvä esimerkki luonnon ja eläinten kunnioituksesta, koska siinä ollaan tekemisissä koiran kanssa ja opitaan kunnioittamaan sen tarpeita ja haluja. Eläimet kehittävät myös vuorovaikutustaitoja ja motivaatiota (Andersson, 2007, Latvala-Sillman & Anundi, 2018, Kirnan, ym., 2018, Sandt, 2019).

Läheiseksi koetut koirat saavat aikaan suotuisia muutoksia kehon tiloissa, kuten oksitosiinin tason nousu on voimakkaampaa tutun koiran läsnä ollessa (Laukkanen, 2014). Tästä syystä on parempi, että koirakko on tuttu näky oppilaille, jotta he saavat muodostettua koiraan läheisen kiintymyssuhteen. Tästä voidaan myös päätellä, että mitä enemmän koira on luokassa sitä enemmän oksitosiinitasot nousevat.

Koira-avusteinen toiminta oppilaitoksissa edellyttää koiran olevan koulutettu koira-avusteiseen työskentelyyn (Sandt, 2019, Santaniello, ym., 2020). Koira-avusteisen toiminnan tarkoituksena on harjoitella oppilaiden empatiakykyä, vastuunottoa sekä kunnioitusta muita kohtaan (Andersson, 2007). Usein myös koirat auttavat lasta paneutumaan opetukseen (Latvala-Sillman & Anundi, 2018). Voisiko koiranpennun kanssa voisi harjoitella empatiakykyä, vastuunottoa tai kunnioitusta? Onko koiran ikä tärkeä kriteeri työskentelemiseen koira-avusteisen pedagogiikan parissa? Koiranpennun kanssa oppilaat kasvaisivat yhdessä ja seuraisivat sen kehitystä sekä kiintymyssuhde alkaisi muodostumaan jo hyvin varhaisessa vaiheessa. Kolmen kuukauden ikäistä koiranpentua olisi tärkeää myös sosiaalistaa, jotta se saisi mahdollisimman paljon kokemuksia ympäröivästä maailmasta. Jos koiranpentu tuotaisiin luokkaan niin silloin se saisi myös sitä tarvitsemaansa sosiaalistamista jo hyvin varhaisessa vaiheessa.

Voisiko ajatella koira-avusteisuudesta syntyvän uuden työsektorin sen kysynnän puolesta? Koira voitaisiin hyödyntää kaveritoimintaan, työn tekemiseen tai erityisesti sosiaaliseen toimijuuteen. Koira-avusteisen työskentelyn lisääntyminen ja kehittyminen vaatisi myös

virallisten papereiden tai lakien kehittämistä koiran aseman parantamiseksi. Esimerkiksi lainsäädännössä koirien huomioiminen muutenkin kuin esineinä.

Mitä kritiikkiä voisin esittää Opetushallituksen ohjeistukselle? Opetushallituksen koira-avusteisen toiminnan ohjeistus keskittyy oppijan oikeuksiin, mutta vähemmälle huomiolle jää koira. Ohjeistuksessa koira esineellistetään eli tehdään esineen kaltaiseksi, mikä johtaa koiran arvottamisen huonommaksi kuin ihmisten. Miten esineellistämiskeskustelua saisi muutettua? Ohjeistukseen on valittu hieman kyseenalainen kuva. Kuvassa ei esiinny opettajaa tai sitä ei ole kuvattu opetustilanteessa tai -miljöössä. Saako kuvasta oikeaa käsitystä koira-avusteisesta pedagogiikasta? Perusopetuksen opetussuunnitelmassa mainitaan oppiminen yhdeksi tärkeäksi osaksi ihmisenä kasvamista ja sivistymistä. Näiden edellytyksenä tarvitaan ymmärrystä ja kunnioitusta ympäröivästä elämästä, kulttuureista sekä ylipäätään maailmasta. Olisiko tämä pitänyt ottaa huomioon ohjeistuksessa tai jopa korostaa?

Eläinavusteisuuden tärkeyttä perustellaan myös koiran tuomilla positiivisilla vaikutuksilla oppimismahdollisuuksiin, kokonaisvaltaiseen käyttäytymiseen sekä sosiaalisiin taitoihin (Kirnan, ym., 2018, Sandt, 2019). Koira-avusteisella toiminnalla on todettu olevan merkitystä oppilaiden harjoittellessa vastuunotto sekä muiden kunnioitusta (Andersson, 2007). Tutkimukset myös osoittavat, että lukukoiratoiminta parantaa erityistä tukevia tarvitsevien oppilaiden käyttäytymistä (Kirnan, ym., 2020) sekä lukemisen oppimista (Sandt, 2020). Aikaisempien tutkimuksien ja oman analyysin pohjalta voin sanoa, että yleisesti koira-avusteista pedagogiikka pidetään hyvänä vaihtoehtona, mutta se pitää pystyä perustelemaan hyvin pedagogisten valintojen kautta.

6.1 Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen tekemiseen liittyy luotettavuuden ja eettisyyden pohtiminen, koska on tärkeää tehdä tutkimusprosessista niin sanotusti läpinäkyvää. Köngäs (2018) puhuu laadulliselle tutkimukselle ominaisista piirteistä luotettavuuden ja eettisyyden näkökulmista. Laadullisessa tutkimuksessa, jolle ominaista on tutkimuksien tulkinnallisuus, keskitytään paljolti luotettavuuden ja eettisyyden arvioimiseen. Hän määrittelee tutkimuksenteossa eettisyyden kiteytyvän kolmeen näkökulmaan, jotka ovat tutkimusaihe, tutkimusmenetelmät ja analysointi. Eettisyyden pohtimisessa tarkastellaan näiden näkökulmien oikeutusta. (Köngäs, 2018)

Tutkimusaiheeni on koira-avusteinen pedagogiikka sekä miten siitä puhutaan opettajan, oppilaan ja koiran näkökulmista sekä millaisia subjektipositioita tuotetaan näistä näkökulmista. Aiheen tarkastelu on oikeutettu, koska koira-avusteinen pedagogiikka tuo uusia näkökulmia opetusmetodeihin. Monissa tutkimuksissa keskitytään paljon ihmiskeskeisiin näkökulmiin (Hautamäki, ym., 2021), joten halusin myös tutkimuksella tuoda esille koiran näkökulmaa. Tutkimukset ovat myös osoittaneet, että koiran läsnäolo muuttaa kokonaisvaltaisesti oppilaiden käyttäytymistä (Andersson, 2007, Latvala-Sillman & Anundi, 2018, Kirnan, ym., 2018, Sandt, 2019), joten tästä syystä halusin selvittää, miten koira pystytään hyödyntämään työparina opetuksessa.

Tutkimusmenetelmien käytön pohtiminen sisältyy tutkimuksen luotettavuuden ja eettisyyden tarkasteluun (Köngäs, 2018). Tutkimusaineistona hyödynsin Opetushallituksen ohjeistusta koira-avusteisesta toiminnasta (OPH, julkaisuaika tuntematon a), joka on julkaistu muutaman vuoden sisällä. Tavoitteenani oli etsiä eri diskursseja ohjeistuksesta ja siihen sisällytetyistä liitteistä sekä tutkia millaisia subjektipositioita ilmenee opettajan, oppilaan ja koiran näkökulmista. Tutkimuksessa toin esille, miten, mistä ja milloin keräsin aineiston sekä ketkä sen ovat tuottaneet ja mihin tarkoitukseen. Aineiston avulla sain selville, miksi koira-avusteisuudesta puhutaan tietyllä tavalla ja erityisesti mitä kyseinen puhetapa tekee ilmiölle.

Väisänen (2020) summaa diskurssianalyysin luotettavuuteen vaikuttavan asenteen siitä, että halutaanko diskursseja purkaa vai tuottaa. Eli jatketaanko diskurssien ajatusta eteenpäin ja vahvistetaan sitä vai yritetäänkö sitä purkaa, vaikka toisten diskurssien avulla. Luotettavuutta lisää kuitenkin omien lähtöolettamuksien huomioiminen analyysiprosessin aikana. Diskurssianalyysin tarkoituksena ei ole kuitenkaan tuottaa yhtä oikeaa ”totuutta”, vaan kuvata sitä miten erilaiset totuudet tuotetaan. (Väisänen, 2020.)

Eettisyyden kannalta diskurssianalyysin avulla voidaan tuoda erilaisia näkökulmia esille sellaisille asioille, joista on vahva ennakkokäsitys tai –ajatus (Väisänen, 2020). Diskurssianalyysin avulla voidaan miettiä olisiko tarpeen puhua jollakin toisella tavalla asiasta? Mitä se ”vahva” diskurssi tuottaa? Eettisyyteen vaikuttaa myös tutkijan positio. Tutkijan on hyvä tuoda esille, mitä ne diskurssit tekevät ja miten ne vaikuttavat tutkijaan tai miten niitä diskursseja pystyy muuttamaan/purkamaan. (Väisänen, 2020.)

Alun perin tarkoitukseni oli tehdä tutkimus teemahaastatteluja hyödyntäen, mutta monista yrityksistä ja sähköpostien lähettelystä huolimatta en saanut kasaan yhtäkään haastateltavaa.

Tästä syystä tutkimusmenetelmäni vaihtui diskurssianalyysiksi. Diskurssianalyysia oli vaikeaa tehdä, koska minulla ei ole aikaisempaa kokemusta tai tietämystä diskurssianalyysin tekemisestä. Sitä oli haastavaa tehdä myös kyseisestä aineistosta johtuen, koska aineisto oli tuotettu Opetushallituksen toimesta eikä siinä puhuneet yksittäiset ihmiset. Aineistossa ei myöskään kerrottu erityisemmin ihmisten ja eläinten kokemuksista.

Kun pääsin jyvälle diskurssianalyysistä, aloin etsiä aineistosta erilaisia puhetapoja rakentaa sosiaalista todellisuutta. Diskurssit valikoituivat oman tulkintani kautta. Ensin kävin läpi primääriaineistoin, josta löysin aluksi muutaman puhetavan: terveys, turvallisuus ja hyödyntäminen. Sen jälkeen nämä laajenivat suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Terveysdiskurssista tuli terveys ja hyvinvointi -diskurssi ja hyödyntämiskurssista tuli osa arvodiskurssia.

Diskurssien jäsentely oli haastavaa tehdä. Aluksi jäsentelin diskursseja eri subjektien näkökulmasta, mutta sen jälkeen ohjaajaltani saaman palautteen myötä sisällytin opettajan, oppilaan ja koiran näkökulmat eri diskursseihin. Täten diskurssien tuloksiin on sisällytetty nämä eri näkökulmat sekä pienempiä diskursseja. Omasta mielestäni onnistuin kuitenkin jäsentämään hyvinvointi ja terveysdiskurssia haluamallani tavalla.

Tutkimukseni koski myös, miten opettajan, oppilaan ja koiran näkökulmia tuotetaan. Näiden tuottamistapojen tutkimiseen hyödynsin subjektipositio-käsitettä. Subjektipositioille ominaista on aktiivinen toimijuus (Fairclough, 1989). Opettajasta, oppilaasta ja koirasta tuotetut subjektipositiot kumpusivat osittain diskurssien kautta, mutta niitä löytyi myös diskurssien ulkopuolelta.

Tulokset pyrin esittämään objektiivisesti ilman omaa tulkintaa tai lähtöolettamuksia. Tutkijana pyrin huolelliseen, tarkkaan ja rehelliseen tekemiseen. Diskurssianalyysin tarkoituksena ei ole kertoa miksi teksti on tuotettu tai mikä on tekstin tarkoitus, vaan miten se argumentoi ja perustelee tuotettua tekstiä (Väisänen, 2020). Minulle tuotti vaikeuksia olla lukematta tekstiä rivienvälistä ja tehdä tarpeettomia tulkintoja. Tästä johtuen jouduin usein kirjottamaan tekstini useaan kertaan uusiksi, jotta mahdolliset diskurssianalyysille kuulumattomat rivienväliset tulkinnat jäisivät pois.

6.2 Jatkokehitysideoita

Koira-avusteinen pedagogiikka on tavoitteellista toimintaa, jolla pyritään vaikuttamaan oppilaiden oppimiseen, käyttäytymiseen ja motivaatioon. Opetushallituksen ohjeistus selventää koira-avusteiseen pedagogiikkaan oppilaitoksissa liittyviä ehtoja. Näissä ehdoissa tulee esille oppijoiden ensisijaisuus opiskeluun ja koiran käyttö on toissijainen opetusmetodi.

Koira-avusteinen toiminta koulussa on nykyisin suosittu aihe. Aiheesta löytyy paljon tutkimuksia etnografisella tutkimusotteella. Minulle ei ole tullut vastaan yhtään tutkimusta koira-avusteisesta pedagogiikasta diskurssianalyysin menetelmällä tehtynä. Diskurssianalyysi menetelmän tulokset riippuvat paljon tutkijasta ja tutkijan lähtöoletuksista (Väisänen, 2020), minkä vuoksi tulokset saattavat vaihdella eri tutkijoiden kesken.

Tutkimukseni päähuomio kiinnittyy tieteellisten tekstien ihmiskeskeiseen näkemykseen koira-avusteisessa toiminnassa. Monessa viittaamassani tutkimuksessa puhutaan, mitä vaikutuksia koiralla on ihmisiin (Hautamäki, ym., 2021), mutta harva tutkimus kiinnittää huomiota siihen, että mitä vaikutuksia oppilailla on koiriin. Jatkon kannalta voisin kiinnittää enemmän huomiota, miten erityisesti oppilaiden läsnäolo vaikuttaa koiraan ja koiran mielentilaan.

Tammi ja Rautio (2021) ovat kirjoittaneet artikkelissaan ”Kysymmekö oikeita kysymyksiä? Lyhyt johdanto yleisen ihmisen seikkailuihin Nuorisobarometriassa ja maailmassa, joka meiltä jää”, kysymysten asetelusta ihmiskeskeytyksen näkökulmasta. Artikkelissa kysymykset asetellaan eläinten näkökulmasta (Tammi ja Rautio, 2021). Tällainen subjektien vaihdos on oiva lopetus tutkimukselleni. Se laittaa herättelemään ja pohtimaan, miten voitaisiin vielä paremmin ottaa huomioon koirien näkökulmasta koirat eläinavusteisessa toiminnassa ja sen suunnittelussa.

Tammin ja Raution artikkelin (2021) mukaisesti vaihtaisin tässä tapauksessa subjekteja seuraavanlaisesti:

Alkuperäinen virke:

”Tavoitteena on terve, hyväluonteinen, käyttöominaisuuksiltaan ja rakenteeltaan sekä ulkomuodoltaan rodunomainen, hyvinvoiva koira. (s. 22)”

Muutettaisiin koira oppilaaseen, jolloin virke kuuluisi seuraavalla tavalla:

”Tavoitteena on terve, hyväluonteinen, käyttöominaisuuksiltaan ja rakenteeltaan sekä ulkomuodoltaan rodunomainen, hyvinvoiva oppilas.”

Diskurssianalyysin tulosten ja teorian myötä voidaan tiivistää koira-avusteisen työskentelyn suosion olevan kasvussa. Koira-avusteisen työskentelyn tutkiminen on lisääntynyt erityisesti opetuksen saralla. Opetushallitus on laatinut ohjeistuksen koira-avusteiseen työskentelyyn. Ohjeistuksessa ilmenee asioiden eriarvoisuus, jossa oppijan oikeus opiskeluun on ensisijainen ja koiran käyttö on toissijainen opetusmetodi.

Tutkimukset osoittavat koira-avusteisella työskentelyllä olevan positiivisia vaikutuksia oppilaiden oppimismahdollisuuksiin kuin myös heidän kokonaisvaltaiseen käyttäytymiseensä ja sosiaalisiin taitoihin (Kirnan, ym., 2018, Sandt, 2019). Koira-avusteisella työskentelyllä on fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia vaikutuksia. (Latvala-Sillman ja Anundi, 2018) Koira-avusteisen pedagogikan avulla pystytään vähentämään ahdistuneisuutta sekä lisäämään haluttua käyttäytymistä, itsetuntoa ja innokkuutta opiskelua kohtaan (Kirnan, ym., 2018).

Ohjeistus antaa ymmärtää, että koira-avusteisuuden edellytyksenä on oppilaiden fyysinen ja psyykinen terveys sekä koiran terveys ja hyvinvointi. Koira-avusteista toimintaa suunniteltaessa on huomioitava oppilas- tai opiskelijaprofiili, koska jotkin sairaudet ja/tai häiriötilat voivat rajoittaa väliaikaisesti toiminnan (Salmela, 2015, s. 15).

Myös koiran soveltuvuutta on hyvä miettiä ennen koira-avusteisen toiminnan aloittamista. Aineistossa määritellään tietyt kriteerit toimintaan soveltuvalla koiralla. Kriteerejä ovat esimerkiksi perustotelevaisuus, reagoimattomuus ääniin tai eri pintoihin. Koira ei saa osoittaa aggressiivisuutta missään tilanteessa. Latvala-Sillman ja Anundi (2018) esittelevät huomioon otettavia ominaisuuksia koira valittaessa koira-avusteiseen toimintaan. Koiran koko, voimakkuus, sosiaalisuus, terveys ja turkki ovat huomioon otettavia ominaisuuksia (Latvala-Sillman ja Anundi, 2018).

Lähteet

- Allergia-, Iho- ja Astmaliitto ry. (2020). *Allergiat huomioon koulujen koira-avusteisessa työskenelyssä*. Luettu osoitteesta https://www.allergia.fi/site/assets/files/21713/allergiat_huomioon_koulujen_koira-avusteisessa_tyoskenelyssa.pdf.
- American Veterinarian Medical Foundation. (julkaisuaika tuntematon). *Animal-Assisted Interventions: Definitions*. Haettu (19.10.2021) osoitteesta <https://www.avma.org/KB/Policies/Pages/Animal-Assisted-Interventions-Definitions.aspx>
- Anderson, K. L. (2007). Who let the dog in? how to incorporate a dog into a self-contained classroom. *TEACHING Exceptional Children Plus*, 4(1), 1–17. <https://doi.org/10.31228/osf.io/bzs6v>
- Animal Assisted Intervention International (AAII). (julkaisuaika tuntematon). *Animal Assisted Intervention*. Haettu (19.10.2021) osoitteesta <https://aai-int.org/aai/animal-assisted-intervention/>.
- Brown, G. ja Yule, G. (1983). *Discourse analysis*. 27–46. Cambridge University Press.
- Carlyle, D. A. ja Graham, P. (2020). Bearing Witness to the Beauty of Enactive Kinesthetic Empathy across Species in Canine-Human and Equine-Human Interactions: Participant-Observation Ethnographies. *People and Animals: The International Journal of Research and Practice*: 3(1), 6. 1–4. <https://docs.lib.purdue.edu/paij/vol3/iss1/6>
- Coulter, K. (2016). *Animals, work, and the promise of interspecies solidarity*. 1–4. Palgrave Macmillan.
- Fairclough, N. (1989). *Language and power*. 6–7, 22–27, Longman.
- Fairclough, N., Blom, V. ja Hazard, K. (1997). *Miten media puhuu?*. 33–47, Vastapaino.

- Hardy, C. & Phillips, N., (2004). Discourse and Power. Teoksessa: Grant, D. (toim.), The SAGE handbook of organizational discourse. (s. 299–316). SAGE.
- Hasegawa, M., Ohtani, N., & Ohta, M. (2014). Dogs' body language relevant to learning achievement. *Animals*, 4(1), 45–58. <https://doi.org/10.3390/ani4010045>
- Hautamäki, L., Ramadan, F., & Vilhunen, T. (2021). Millainen on hyvä eläinavusteinen interventio? Käsikirja eläinavusteisten menetelmien laadukkaaseen toteuttamiseen eri toimintaympäristöissä. 8–9. Helsinki. Luettu osoitteesta https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/331626/Kunto%20tutustakehittamassa29_saavutettava.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- IAHAIO. (2019). The IAHAIO definitions for animal assisted intervention and guidelines for wellness of animals involved in AAI. Teoksessa: Fine, A. H. (toim.). *Handbook on Animal-Assisted Therapy*. 499–504. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-815395-6.15001-1>
- Ikäheimo, K. (2013). *Karvaterapiaa: Eläinavusteinen työskentely Suomessa* (1. p.). 5–13 Solution Models House.
- Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (2016). *Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. 25–52. Vastapaino.
- Jokinen, A., Suoninen, E., Juhila, K. & Suoninen, E. (1993). *Diskurssianalyysin aakkoset*. 75–80. Vastapaino.
- Keller, R. (2013). *Doing discourse research: An introduction for social scientists*. 13–16. Sage. <https://doi.org/10.4135/9781473957640>
- Kielitoimiston sanakirja. 2021. Sanat: *laatia, ohjeistus, oppija, oppilas, vakaumus ja kulttuuri*. Helsinki: Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 35. Haettu (27.05.2022) osoitteesta <https://www.kielitoimistonanakkoset.fi>
- Kihlström-Lehtonen, H. (2019). *Koirat kasvatuksen ja oppimisen tukena –täydennyskoulutus*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Luettu osoitteesta

<https://aoe.fi/api/download/koiratkasvatuksenjaoppimisentukentaydennuskoulutus20192020002-1619096798658.pdf>.

Kirnan, J., Shah, S., & Lauletti, C. (2020). A dog-assisted reading programme's unanticipated impact in a special education classroom. *Educational Review*, 72(2), 196–219. doi:<http://dx.doi.org/10.1080/00131911.2018.1495181>

Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry. (julkaisuaika tuntematon a). *Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä*. Haettu (22.05.2022) osoitteesta <http://www.kasvatus-kuntoutuskoirat.fi/kkktry/>.

Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry. (julkaisuaika tuntematon b). *Ammattieettiset ohjeet*. Haettu (10.01.2022) osoitteesta <http://www.kasvatus-kuntoutuskoirat.fi/koiratyoparina/ammattieettiset-ohjeet/>

Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry. (julkaisuaika tuntematon c). *Soveltuvuuskoe*. Haettu (20.06.2022) osoitteesta <http://www.kasvatus-kuntoutuskoirat.fi/yhdistyksen-toiminta/soveltuvuuskoe/>

Kotrschal, K. (2018). How wolves turned into dogs and how dogs are valuable in meeting human social needs. *People and Animals: The International Journal of Research and Practice*, 1(1), 6. 1–3. Luettu osoitteesta: <https://docs.lib.purdue.edu/paij/voll/iss1/6>

Köngäs, M. (2018). ”Eihän lapsil ees oo hermoja”: etnografinen tutkimus lasten tunneälystä päiväkotiarjessa. (Acta electronica Universitatis Lapponiensis). 189–192. [väitöskirja, Lapin yliopisto]. Lapin Yliopisto. Luettu osoitteesta: https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/63145/K%c3%b6ng%c3%a4s_Mirja_ActaE_235pdfA.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Latvala-Sillman, P. & Anundi, E. (2018). *Työparina koira: Koira sosiaali-, terveys- ja kasvatusalan työssä* (Ensimmäinen painos.). 3–110. Sanasilta Oy.

Laukkanen, S. (2014). Eläinten läheisyys tunne-elämämme säätelykeinona. Teoksessa Ikäheimo, K. (toim.). *Karvaterapiaa: Eläinavusteinen työskentely Suomessa* (1. p.). (s. 22–35). Solution Models House.

- Lehto, L.-M. (2018). Korpusavusteinen diskurssianalyysi japaninsuomalaisten kielipuheesta. *Virittäjä*, 122(3). 71–76. <https://doi.org/10.23982/vir.71016>
- Mayr, Andrea. (2015). Institutional Discourse. Teoksessa Deborah Tannen, Heidi E. Hamilton, & Deborah Schiffrin. *The Handbook of Discourse Analysis: Vol. Second edition*. (s. 755–760). Wiley-Blackwell. Luettu osoitteesta <https://lg411.files.wordpress.com/2013/08/discourse-analysis-full.pdf>
- Mignot, A., Leboucher, G., Servais, V. ja de Luca, K. (2021). The State of Animal-Assisted Interventions in France: Is the IAHAIO Model Relevant? *People and Animals: The International Journal of Research and Practice*: 4(1), 7. 1–2. Luettu osoitteesta <https://docs.lib.purdue.edu/paij/vol4/iss1/7>
- Moore, A. & Mäki-Kihniä, N. (2013). *Koirien elekieli: Ohjaa koiran käytöstä*. 44–45 ja 51. Readme.fi.
- Opetushallitus. (julkaisuaika tuntematon a). *Koirat koulussa – koira-avusteisen toiminnan ohjeistus oppilaitoksille*. Haettu (18.05.2022) osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/koirat-koulussa-koira-avusteisen-toiminnan-ohjeistus-oppilaitoksille>.
- Opetushallitus. (julkaisuaika tuntematon b). Opetushallituksen tehtävät. Haettu (20.06.2022) osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/tietoa-meista/opetushallituksen-tehtavat>
- Opetushallitus. (2014). *Perusopetuksen opetussuunnitelma perusteet*. 17. Haettu (15.05.2022) osoitteesta https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Oppivelvollisuuslaki 30.12.2020/1214. Haettu (20.05.2022) osoitteesta <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2020/20201214>
- Pietiläinen, P. (2017). *Koirien maailmanhistoria*. Luku 1 ja luku 10. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- Piispanen, M. (2008). *Hyvä oppimisympäristö: Oppilaiden, vanhempien ja opettajien hyvyyskäsitusten kohtaaminen peruskoulussa*. 15. Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius. Luettu osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-4871-9>
- Pynnönen, A. (2013). *Diskurssianalyysi: Tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen*. 1–33, Working paper/Jyväskylä University. School of Business and Economics, (379). <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-5471-0>
- Pälli, P. & Lillqvist, E. (2020). Diskurssianalyysi. Julkaisussa Luodonpää-Manni, M., Hamunen, M., Konstenius, R. A., Miestamo, M., Nikanne, U., Sinnemäki, K. & Ainiala, T. *Kielentutkimuksen menetelmiä: II, Aineistonkeruusta analyysiin*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. (s. 374–411). <https://doi.org/10.21435/skst.1457>
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). Diskurssianalyysi. *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <<https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>>. Haettu (20.06.2022) osoitteesta https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_6_1.html
- Salmela, J. (2015). *Viidakkoportaat: Eläinavusteisen valmentajan opas* (2. p.). 15. Alfa Partners.
- Sandt, D. D. (2020). Effective implementation of animal assisted education interventions in the inclusive early childhood education classroom. *Early Childhood Education Journal*, 48(1), 103–115. <http://dx.doi.org/10.1007/s10643-019-01000-z>
- Santaniello, A., Dicé, F., Claudia Carratú, R., Amato, A., Fioretti, A., & Menna, L. F. (2020). Methodological and Terminological Issues in Animal-Assisted Interventions: An Umbrella Review of Systematic Reviews. *Animals: an open access journal from MDPI*, 10(5), 759. 1–3 ja 17. <https://doi.org/10.3390/ani10050759>
- Sinkkonen, J. (2014). Lapsen yksilöllinen kehitys ja suhde eläimiin. Teoksessa Ikäheimo, K. (toim.). *Karvaterapiaa: Eläinavusteinen työskentely Suomessa* (1. p.). (s. 36–43). Solution Models House.

- Suomen Kennelliitto ry. (julkaisuaika tuntematon a). *Kaverikoirat*. Haettu (20.05.2022) osoitteesta <https://www.kennelliitto.fi/koirat/kaverikoirat>.
- Suomen Kennelliitto ry. (julkaisuaika tuntematon b). *Koiran kasvatus ja terveys*. Haettu (20.05.2022) osoitteesta <https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys>
- Suomen Kennelliitto ry. (julkaisuaika tuntematon c). *Vastuullinen koiranomistaja*. Haettu (20.05.2022) osoitteesta <https://www.kennelliitto.fi/koiran-omistaminen/vastuullinen-koiranomistaja>
- Suomen Kennelliitto ry. (julkaisuaika tuntematon d). *Koiran jalostus*. Haettu (20.05.2022) osoitteesta <https://www.kennelliitto.fi/koiran-omistaminen/vastuullinen-koiranomistaja>
- Tammi, T. ja Rautio, P. (2021). Kysymmekö oikeita kysymyksiä? Lyhyt johdanto yleisen ihmisen seikkailuihin nuorisobarometriassa ja maailmassa, joka meiltä jää. Teoksessa: Kiilakoski, T. & Fransberg, M. (2022). *Kestävää tekoa: Nuorisobarometri 2021*. (s. 155–168). Valtion nuorisoneuvosto.
- Torvinen, M. (2020). Käännösstrategiat ja diskurssit: Analyysi 1600–1800-lukujen ranskalaisista Lapin-kuvauksista ja niiden moderneista suomennoksista. *Virittäjä*, 124(3). 49–53. <https://doi.org/10.23982/vir.97489>
- Vainio, J. (2012). *Hegemony, contradiction, and gender in the context of Finnish university physics*. 31–38. University of Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-6998-7>
- Valovirta, E. (2014). Eläinallergiat. Teoksessa Ikäheimo, K. (toim.). *Karvaterapiaa: Eläinavusteinen työskentely Suomessa* (1. p.). (s. 48–56). Solution Models House.
- Valtioneuvoston asetus koirien, kissojen ja muiden pienikokoisten seura- ja harrastuseläinten suojelusta 8.7.2010/674. Haettu (20.05.2022) osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20100674>
- Van Dijk, T. A. (1993). Principles of critical discourse analysis. *Discourse & society*, 4(2), 249–283. <https://doi.org/10.1177/0957926593004002006>

Väisänen A-M. (2020). Diskurssianalyysi -video. Haettu (15.04.2022) osoitteesta
<https://vimeo.com/499593392/971c013fb3>